

Gweithredu dull ysgol gyfan ar gyfer cam-drin rhywiol plant

Fframwaith ar gyfer pob
lleoliad addysg sy'n
gweithio gyda phlant

Ebrill 2026

Gair am y Ganolfan arbenigedd ar gam-drin plant yn rhywiol (Canolfan CPRh)

Ein nod cyffredinol yw lleihau effaith cam-drin plant yn rhywiol drwy atal ac ymateb gwell, fel bod plant yn gallu byw'n rhydd o fygythiad a niwed cam-drin rhywiol.

Rydym yn dîm amlddisgyblaeth, wedi ein hariannu gan y Swyddfa Gartref a'n gweinyddu gan Barnardo's. Gweithiwn yn agos â phartneriaid allweddol o sefydliadau academiaidd, awdurdodau lleol, iechyd, addysg, yr heddlu a'r sector gwirfoddol.

Y nodau y gweithiwn i'w cyrraedd yw:

- cynyddu'r flaenoriaeth a roddir i gam-drin plant yn rhywiol, drwy wella dealltwriaeth o'i raddfa a'i natur
- sicrhau bod mwy'n cael ei wneud i adnabod ac ymateb yn well i blant a phobl ifanc sydd wedi eu cam-drin yn rhywiol
- galluogi tarfu ac atal cam-drin plant yn rhywiol yn fwy effeithiol, drwy well dealltwriaeth o ymddygiad/parhad sy'n cam-drin yn rhywiol.

Rydym yn ceisio cyflwyno'r newidiadau hyn drwy:

- cynhyrchu a rhannu gwybodaeth am raddfa a natur cam-drin plant yn rhywiol, a'r ymateb iddo
- mynd i'r afael â bylchau mewn gwybodaeth drwy rannu ymchwil a thystiolaeth
- darparu hyfforddiant a chymorth i weithwyr proffesiynol ac ymchwilwyr sy'n gweithio yn y maes
- ymgysylltu â pholisi a dylanwadu arno.

Am fwy o wybodaeth am ein gwaith, ewch i'n gwefan yn

www.csacentre.org.uk

Cynnwys

1. Rhagarweiniad	4
2. Beth yw dull ysgol gyfan o ymdrin â cham-drin rhywiol plant?	7
3. Sut gall dull ysgol gyfan wneud gwahaniaeth yn eich lleoliad addysg?	10
Rhan A: Paratoi.....	13
A1 Camau rhagarweiniol	15
A2 Dechrau fel arweinydd prosiect	16
Rhan B: Archwiliad	17
B1 Pam mae'r archwiliad wedi'i rannu'n chwe maes?.....	18
B2 Cynllunio a chynnal yr archwiliad.....	22
B3 Casglu data o wahanol ffynonellau.....	25
Rhan C: Cynllunio gwelliannau.....	26
C1 Nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer gwella.....	27
C2 Penderfynu ar amserlen ar gyfer cyflawni gwelliannau	27
C3 Llunio eich cynllun gwella.....	28
Rhan D: Cyflwyno ac ymgorffori	30
D1 Integreiddio'r cynllun gwella i ymarfer ar draws eich lleoliad.....	31
D2 Monitro cynnydd a mesur effeithiau	32
D3 Ymgorffori arfer a chynnal newid	33
Atodiadau	34
Atodiad 1. Canllawiau cyngor Canolfan CPRh ar gyfer lleoliadau addysg.....	35
Atodiad 2. Strwythur y templed archwilio.....	37
Atodiad 3. Datganiadau canlyniad.....	43
Datganiadau canlyniad: Lleoliadau blynyddoedd cynnar.....	43
Datganiadau canlyniad: Lleoliadau cynradd.....	45
Datganiadau canlyniad: Lleoliadau uwchradd.....	47
Datganiadau canlyniad: Lleoliadau chweched dosbarth a choleg.....	49

Rhagarweiniad

Mae cam-drin rhywiol plant yn effeithio ar fwy o blant nag y mae llawer ohonom yn ei sylweddoli. Mae dadansoddiad gan y Ganolfan arbenigedd ar gam-drin rhywiol plant (Canolfan CPRh) yn dangos bod **tua un o bob 10 o blant yn profi rhyw fath o gam-drin rhywiol cyn iddynt droi'n 16 oed**. Mae merched dair gwaith yn fwy tebygol na bechgyn o gael eu cam-drin, er bod bechgyn hefyd mewn perygl sylweddol. Ni fydd y rhan fwyaf o blant sy'n cael eu cam-drin yn rhywiol yn dweud wrth unrhyw un ar y pryd, ac nid yw llawer byth yn dweud wrth unrhyw un o gwbl.

Nid yw hyn oherwydd nad yw plant eisiau ein help. Mae ymchwil yn dangos yn gyson bod plant yn wynebu rhwystrau sylweddol i siarad fel ofn, cywilydd, dryswch, teyrngarwch i'r person sy'n eu niweidio, neu fethu â chael y geiriau na'r ddealltwriaeth i ddisgrifio'r hyn sy'n digwydd. Mae rhai goroeswyr yn cofio ceisio dweud wrth rywun, ond ni ddeallwyd eu hymdrechion, neu fe sylwyd ar yr arwyddion, ond fe'u priodolwyd i ryw beth hollol wahanol.

Mewn addysg, mae 'dull ysgol gyfan' yn cynnig ffordd o fynd i'r afael â materion cymhleth trwy gynnwys y gymuned gyfan wrth gydweithio i adeiladu a gwreiddio prosesau a strategaethau sy'n darparu ymateb cynaliadwy a chyfannol i faterion fel iechyd a lles, ymddygiad a dysgu.

Wrth gymhwyso'r dull hwn i gam-drin plant yn rhywiol (gan gynnwys ymddygiad rhywiol niweidiol a cham-drin rhywiol gyda elfen ar-lein), gall sicrhau bod gan bob gweithiwr proffesiynol yn eich lleoliad addysg y wybodaeth, y sgiliau a'r hyder sydd eu hangen arnynt i siarad â phlant pan fydd ganddynt bryderon, ac y bydd y pryderon hynny'n cael eu hateb yn gyson.

Mae'r dystiolaeth yn dweud wrthym, pan fydd lleoliadau addysg yn ymateb yn dda a bod staff yn teimlo eu bod wedi'u cyfarparu i sylwi ar bryderon a siarad â phlant amdanynt, y gall yr effaith fod yn drawsnewidiol. Mae plant sy'n cael eu gwrando arnynt a'u credu yn fwy tebygol o gael mynediad at gefnogaeth, ac yn fwy tebygol o ddechrau gwella o'r niwed sydd wedi digwydd iddynt.

I bwy mae'r fframwaith hwn?

Mae'r fframwaith hwn ar gyfer unrhyw un sy'n gweithio mewn lleoliad addysg sydd â chyfrifoldebau diogelu ychwanegol, gan gynnwys y rhai sy'n cyflawni ac yn adolygu gweithgareddau gwella diogelu. P'un a ydych chi'n **berson diogelu dynodedig**,¹ yn **gydlynnydd datblygiad proffesiynol staff**, yn rhan o **dîm arweinyddiaeth**, neu'n **llywodraethwr neu'n ymddiriedolwr**, mae'r fframwaith yn darparu adnoddau a dysgu sy'n seiliedig ar dystiolaeth i:

- eich helpu i adolygu pa mor dda mae eich lleoliad addysg yn deall, yn atal ac yn ymateb i bob math o gam-drin rhywiol plant
- cefnogi eich gweithgaredd gwella.

Fel arweinydd addysg, rydych chi mewn sefyllfa unigryw. Rydych chi a'ch cydweithwyr yn gweld plant bob dydd, yn aml dros nifer o flynyddoedd. Rydych chi'n sylwi pan fydd rhywbeth yn newid. Rydych chi'n meithrin perthnasoedd a all ddod yn sylfaen i blentyn deimlo'n ddigon diogel i geisio cymorth. A phan ddaw cam-drin yn hysbys, gall eich ymateb lunio a yw profiad y plentyn hwnnw yn un o gael ei gredu a'i gefnogi, neu o gael ei ddiystyru a'i dawelu.

1. Y rôl gyfatebol yn Lloegr yw 'arweinydd diogelu dynodedig'.

Gall hyd yn oed meddwl am blant rydych chi'n eu hadnabod yn cael eu cam-drin yn rhywiol, neu'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol eu hunain, fod yn anodd – a gall cymryd camau gweithredu deimlo hyd yn oed yn fwy brawychus. Ond nid ydych chi ar eich pen eich hun. Mae gennych chi eisoes y sgiliau i allu hadnabod, cefnogi a diogelu plentyn sydd wedi cael ei gam-drin yn rhywiol, a'u cadw nhw a phlant eraill yn ddiogel. Yr hyn y mae'r fframwaith hwn yn ei gynnig yw strwythur i adeiladu ar yr hyn rydych chi eisoes yn ei wneud yn dda, gyda gwybodaeth benodol am gam-drin rhywiol plant a fydd yn eich helpu chi a'ch cydweithwyr i ymateb gyda mwy o hyder.

Rydyn ni'n deall efallai fod gennych chi mewnbrynu defnyddio'r fframwaith hwn tra eich bod chi'n wynebu mynydd o bwysau cystadleuol sy'n gwneud i chi deimlo nad yw'r amser yn iawn nawr. Mae'n werth cofio, fodd bynnag, fod plant yn eich lleoliad addysgol chi'n debygol iawn eisoes o brofi cam-drin rhywiol plant, ac mae achosion o ymddygiad rhywiol niweidiol rhwng myfyrwyr – gan gynnwys mewn cyd-destunau ar-lein – yn cynyddu. Nid rhywbeth y gellir aros amdano am byth yw'r angen i ymateb yn dda i'r materion hyn, ac mae gweithredu dull ysgol gyfan yn mynd i leihau'r pwysau yn sylweddol dros y tymor hir.

Os yw eich capasiti mewn gwirionedd yn gyfyng ar hyn o bryd, efallai y bydd yn help i wybod nad oes angen cwblhau'r fframwaith hwn i gyd ar unwaith. Mae'r archwiliad wedi'i rannu yn chwe maes ymarfer y gellir gweithio drwyddynt yn unigol dros amser, a gellir siapio'r broses o amgylch cylchoedd cynllunio gwelliant presennol eich sefydliad. Yn y cyfamser, rydym yn argymhell dau adnodd am ddim sy'n berthnasol i bob oedolyn yn eich sefydliad ac y gellir eu defnyddio yn syth:

- *[Yr Hyn Mae Angen i Chi ei Wybod am Gam-drin Plant yn Rhywiol](#)*
- ein cwrs [eDdysgu](#) 90 munud ar adnabod ac ymateb i gam-drin rhywiol plant o fewn y teulu.

Byddant yn rhoi sylfaen ardderchog i'ch cydweithwyr pan fydd mwy o gynhwysedd ar gyfer darn ehangach o waith.

Sut y datblygwyd y fframwaith

Datblygwyd y fframwaith ar gyfer dull ysgol gyfan o gam-drin plant yn rhywiol gan y Ganolfan CPRh mewn partneriaeth ag amrywiaeth o leoliadau addysg ledled Cymru a Lloegr, mewn dwy don yn ystod y blynyddoedd academaidd 2023/24 a 2025/26. Mae lleoliadau addysg sydd wedi treialu'r fframwaith yn cynnwys ysgolion cynradd ac uwchradd (mae gan rai ohonynt ddarpariaeth blynyddoedd cynnar hefyd) yn y sectorau gwladol ac annibynnol, ac uned atgyfeirio disgyblion.

Cynhaliodd arweinwyr ym mhob un o'r lleoliadau peilot hyn archwiliad, a gynlluniwyd i'w helpu i feddwl am eu harfer mewn perthynas â cham-drin plant yn rhywiol. Ar ôl cwblhau eu harchwiliadau, cefnogwyd y lleoliadau peilot i ddatblygu cynlluniau gwella i fynd i'r afael â chanfyddiadau'r archwiliad. Penderfynasant ar eu gweithgareddau gwella eu hunain, gyda chefnogaeth hyfforddiant wedi'i lywio gan ymchwil ac adnoddau ymarfer a ddatblygwyd gan y Ganolfan CPRh.

Drwy gydol y cynlluniau peilot, fe wnaeth tîm ymchwil a gwerthuso'r Ganolfan CPRh olrhain y cynnydd a wnaed gan y lleoliadau a gymerodd ran, gan nodi'r galluogwyr a'r rhwystrau a ddaeth i'r amlwg. Caniataodd hyn inni ddysgu ochr yn ochr â'r lleoliadau peilot, a helpodd i lunio a chryfhau'r fframwaith terfynol. Llywiodd yr hyn a ddysgwyd o'r don gyntaf o gynlluniau peilot yn 2023/24 yr ail don, sy'n dal i fynd rhagddi ar adeg ei chyhoeddi; bydd yr hyn a ddysgwyd o'r ail don yn cael ei ymgorffori mewn fersiynau yn y dyfodol o'r adnodd hwn.

Terminoleg

Er mwyn symlrwydd, yn yr adnodd hwn rydym yn gyffredinol yn defnyddio'r term '**plentyn**' i olygu unrhyw un o dan 18 oed. Mae'n bwysig cofio y gall pobl ifanc yn ogystal â phlant iau ddioddef cam-drin rhywiol.

Rydym yn defnyddio'r term '**rhiant**' i gwmpasu unrhyw riant/gofalwr plentyn, gan gynnwys rhiant biolegol, llys-riant, rhiant mabwysiadol, rhiant maeth neu unrhyw berthynas arall (fel taid neu nain) sy'n brif ofalwr y plentyn.

Rydym yn defnyddio '**lleoliad**' i gyfeirio at le dysgu plentyn; mae'r term yn cwmpasu darpariaeth blynyddoedd cynnar, ysgolion cynradd ac uwchradd (gan gynnwys ysgolion preswyl), ysgolion arbennig, darpariaeth ôl-16, unedau cyfeirio disgyblion, ac ati.

Crynodeb o'r broses fframwaith

Mae'r fframwaith ar gyfer gweithredu dull ysgol gyfan i gam-drin plant yn rhywiol yn cynnwys pedwar cam eang, sy'n cael eu hadlewyrchu yn strwythur yr adnodd hwn:

- A. Paratoi
- B. Archwiliad
- C. Cynllunio gwelliannau
- D. Cyflwyno ac ymgorffori

Rydym wedi cynhyrchu templedi a chanllawiau i'ch cefnogi drwy bob cam o'r broses, ac i'ch helpu i ymateb i grwpiau penodol o ddisgyblion.

Anogir lleoliadau i fabwysiadu dull cydweithredol ar gyfer pob cam o'r fframwaith.

Mae archwiliad eich lleoliad wedi'i rannu'n chwe maes ymarfer; gellir archwilio'r rhain ar yr un pryd, neu'n unigol dros gyfnod hirach os oes blaenoriaethau cystadleuol ar gyfer eich lleoliad ar hyn o bryd.

Beth yw dull ysgol gyfan o ymdrin â cham-drin rhywiol plant?

2.

Y tu hwnt i ymarfer unigol: strwythurau, systemau a diwylliant

Gwyddom nad yw'r rhan fwyaf o blant sydd wedi cael eu cam-drin yn rhywiol byth yn derbyn unrhyw ymyrraeth gan ofal cymdeithasol plant na'r heddlu, oherwydd nad yw'r cam-drin yn cael ei gydnabod neu nad yw'n cwrdd â'r trothwy ar gyfer ymyriad statudol. Nid yw hyn yn golygu nad yw'r cam-drin wedi digwydd, neu nad oes angen cefnogaeth arnynt. Yn hytrach na dweud wrth unrhyw un ar lafar eu bod wedi cael eu cam-drin, bydd rhai plant yn dangos arwyddion bod rhywbeth o'i le, fel newidiadau mewn ymddygiad, anawsterau gyda phresenoldeb, neu dynnu'n ôl o ddysgu. Gall eraill yn lle hynny ymgolli'n llwyr yn eu haddysg a gor-berfformio.

Mae angen oedolion ar blant sy'n barod i fod yn chwilfrydig, i ofyn cwestiynau gofalus, ac i gymryd eu pryderon o ddifrif, hyd yn oed pan na all y plentyn roi ei brofiad mewn geiriau eto. Mae gwneud hyn yn agor y drws i gefnogaeth. Mae'n cyfleu i'r plentyn eu bod yn bwysig; nad yw'r hyn sy'n digwydd iddynt yn iawn; nad ydynt ar eu pen eu hunain; ac, os ydynt wedi gallu siarad â chi, eich bod yn eu credu. I lawer o blant, dyma lle mae iacháu yn dechrau.

Felly mae staff hyderus a medrus yn hanfodol, ond mae pa mor dda y mae eich lleoliad addysg yn nodi ac yn ymateb i gam-drin rhywiol plant hefyd yn dibynnu ar ei strwythurau a'i systemau sy'n amgylchynu arfer unigol. Mae'r rhain yn cynnwys:

- sut mae polisïau'n cael eu hadolygu a'u gweithredu
- sut mae pryderon yn cael eu cofnodi a'u hadolygu
- sut mae gwybodaeth yn cael ei rhannu
- sut mae eich cwricwlwm yn mynd i'r afael â pherthnasoedd a diogelwch
- sut mae eich diwylliant yn cefnogi plant i ymddiried yn yr oedolion o'u cwmpas, ac yn cefnogi'r oedolion hynny i ymarfer eu chwilfrydedd a thrafod eu pryderon.

Bydd y fframwaith hwn yn eich tywys trwy archwiliad o'r elfennau eang hyn, i'ch helpu i nodi ble mae eich systemau'n cryfhau arfer a ble y gallent greu bylchau'n anfwriadol. Efallai y byddwch yn canfod, er enghraifft, bod eich staff yn teimlo'n hyderus yn ymateb i ddatgeliadau ond bod eich arferion cofnodi yn ei gwneud hi'n anodd gweld patrymau dros amser – neu fod eich polisi diogelu ar waith ond nad yw'n cael ei ddeall yn dda gan yr holl staff.

Drwy fabwysiadu'r dull strwythuredig, ysgol gyfan hwn, mae cyfrifoldeb am ymateb i gam-drin rhywiol plant yn symud y tu hwnt i arbenigedd unigol ac yn dod yn rhan annatod o'ch lleoliad. Pan fydd eich strwythurau, systemau a diwylliant yn cyd-redeg, mae plant yn fwy tebygol o gael eu sylwi, eu credu a'u cefnogi waeth pa aelod o staff y maent yn digwydd dod ar ei draws.

Gweithio gydag eraill, ond canolbwyntio ar ble gallwch chi wneud gwahaniaeth

Gall yr ymadrodd ‘dull ysgol gyfan’ weithiau greu camddealltwriaeth ei fod yn golygu mynd i'r afael â materion heb fewnbwn allanol, ond gwyddom fod dull diogelu ysgol gyfan effeithiol yn gofyn am waith aml-asiantaeth: mae gan ofal cymdeithasol, yr heddlu, gwasanaethau iechyd, a sefydliadau cymorth arbenigol rolau hanfodol i'w chwarae. Nid oes dim yn y fframwaith hwn wedi'i fwriadu i ddisodli'r partneriaethau hynny, nac i awgrymu y dylai staff mewn lleoliad addysg plentyn ddod yn unig ymatebwyr i gam-drin rhywiol plant.

Fodd bynnag, y gwir amdani yw mai chi sydd â'r dylanwad mwyaf dros yr hyn sy'n digwydd yn eich lleoliad eich hun. Gallwch lunio'ch diwylliant, hyfforddi'ch tîm staff, cryfhau'ch cwricwlwm, a gwella sut rydych chi'n ymateb pan fydd pryderon yn codi. Mae gennych lai o reolaeth dros yr hyn sy'n digwydd mewn asiantaethau eraill, gan gynnwys eu trothwyon ar gyfer cymryd rhan, eu gallu, a'u hamseroedd ymateb. Drwy ganolbwyntio ar yr hyn y gallwch chi ddylanwadu arno, gallwch greu amgylchedd mwy diogel a chyson i blant, waeth beth fo'r heriau y tu hwnt i'ch lleoliad.

Mae dull ysgol gyfan yn darparu sylfaen sy'n gwneud gweithio amlasiantaethol yn fwy effeithiol: pan fydd lleoliadau addysg yn gyson, wedi'u hyfforddi'n dda ac yn glir yn eu hymatebion eu hunain, maent mewn gwell sefyllfa i weithio ochr yn ochr ag asiantaethau statudol a sefydliadau eraill i amddiffyn plant.

Cydymffurfio â chanllawiau diogelu statudol ac arfer da a argymhellir

Rhaid i bob lleoliad addysg gydymffurfio â dyletswyddau statudol sefydledig i ddiogelu plant, a nodir mewn canllawiau statudol fel y canlynol:

Gwlad	Teitl y canllawiau	Beth mae hyn yn ei gynnwys?
Lloegr	<u><i>Keeping Children Safe in Education (KCSIE)</i></u>	Diogelu a recriwtio mwy diogel mewn ysgolion a cholegau
Lloegr	<u><i>Working Together to Safeguard Children</i></u>	Diogelu plant rhyngasiantaethol ar draws sectorau
Cymru	<u><i>Cadw Dysgwyr yn Ddiogel</i></u>	Dyletswyddau statudol o dan Ddeddf Addysg 2002 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
Cymru	<u><i>Ymdrin â Honiadau o Gam-drin yn erbyn Athrawon a Staff Eriall</i></u>	Gweithdrefnau ar gyfer rheoli honiadau o gam-drin staff
Cymru	<u><i>Strategaeth ar Atal ac Ymateb i Gam-drin Plant yn Rhywiol yng Nghymru</i></u>	Strategaeth genedlaethol yn nodi sut y bydd Cymru yn atal ac yn ymateb i gam-drin rhywiol plant, gan gynnwys drwy arfogi gweithwyr proffesiynol â'r wybodaeth a'r offer sydd eu hangen i ymateb yn effeithiol
Cymru	<u><i>Diogelu plant - canllawiau amrywiol</i></u>	Fframweithiau a dulliau statudol atodol

Er enghraifft, mae paragraff 79 o *Keeping Children Safe in Education 2025* yn nodi:

Dylai cyrff llywodraethu a pherchnogion sicrhau bod pob llywodraethwr ac ymddiriedolwr yn derbyn hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant priodol (gan gynnwys ar-lein) yn ystod y cyfnod sefydlu. Dylai'r hyfforddiant hwn eu cyfarparu â'r wybodaeth i ddarparu her strategol i brofi a sicrhau eu hunain bod y polisïau a'r gweithdrefnau diogelu sydd ar waith mewn ysgolion a cholegau yn effeithiol, ac yn cefnogi cyflwyno dull ysgol gyfan cadarn o ddiogelu.

Fodd bynnag, er bod canllawiau statudol yn nodi disgwyliadau clir ar gyfer diogelu ac yn argymhell mabwysiadu dull ysgol gyfan, mae'n gyfyngedig yn y cyngor ynghylch sut i ymgorffori'r arfer mwyaf addawol.

Mae'r fframwaith hwn yn mynd i'r afael â'r mater hwnnw, gan eich tywys chi a'ch lleoliad trwy broses archwilio a chynllunio gwelliant gynhwysfawr, fel y gallwch nodi meysydd i'w gwella a gweithredu dull ysgol gyfan yn llwyddiannus ar gyfer cam-drin plant yn rhywiol.

Ym mis Tachwedd 2024, cyhoeddodd y Panel Adolygu Arferion Diogelu Plant ganfyddiadau adolygiad cenedlaethol, *"I Wanted Them All to Notice": Protecting Children and Responding to Child Sexual Abuse in the Family Environment*. Er mai ffocws yr adolygiad cenedlaethol oedd cam-drin rhywiol plant o fewn y teulu, mae ei ganfyddiadau a'i argymhellion yn berthnasol i bob math o gam-drin rhywiol plant. Nododd yr adroddiad:

Mae canfyddiadau'r adolygiad cenedlaethol hwn yn dangos yn glir faint yr her sy'n wynebu ymarferwyr, ac yn wir gymdeithas ehangach, wrth nodi, ymateb i ac atal cam-drin rhywiol plant yn yr amgylchedd teuluol. Maent yn tynnu sylw at fethiant systemig ar draws pob asiantaeth i gydnabod ac ymateb pan fydd plant mewn perygl o gael eu cam-drin yn rhywiol gan rywun yn eu hamgylchedd teuluol, neu pan fyddant eisoes yn cael eu cam-drin yn rhywiol.

Ymhlith argymhellion yr adroddiad roedd dau sy'n arbennig o berthnasol i'r fframwaith ar gyfer dull ysgol gyfan.

Argymhelliad 2: Gwybodaeth, sgiliau a hyder proffesiynol. *Dylai'r Llywodraeth gymryd y camau angenrheidiol, gan weithio gyda chyrff proffesiynol, i sicrhau bod gan ymarferwyr a rheolwyr y sgiliau, y wybodaeth a'r galluoedd angenrheidiol, gan gynnwys mynediad at ganllawiau perthnasol a hyfforddiant amlasiantaeth.*

Argymhelliad 5: Siarad â phlant. *Dylai'r Llywodraeth sicrhau bod ymarferwyr yn deall y gallant ac y dylent siarad yn uniongyrchol â phlant, a theuluoedd, am bryderon ynghylch cam-drin rhywiol.*

Mae'r fframwaith yn rhoi mynediad i'ch lleoliad at adnoddau ymarfer, gwybodaeth a chanllawiau o ansawdd uchel fel bod gan eich staff y sgiliau a'r wybodaeth a bennir yn yr argymhellion hyn.

Sut gall dull ysgol gyfan wneud gwahaniaeth yn eich lleoliad addysg?

Mae'r Ganolfan CPRh wedi cynhyrchu ystod eang o adnoddau (a nodir yn ein [*taflen adnoddau Canolfan CPRh*](#)) i gefnogi ymarfer gweithwyr addysg proffesiynol mewn perthynas â cham-drin rhywiol plant – ond bydd defnyddio ein fframwaith i weithredu dull ysgol gyfan yn eich galluogi i fynd y tu hwnt i ymarfer unigol a sicrhau bod strwythurau a systemau eich lleoliad yn hwyluso yn hytrach na rhwystro eich ymateb i'r cam-drin hwnnw. Sylwch mai dim ond enghreifftiau yw'r rhain o'r gwahaniaethau y gall dull ysgol gyfan o gam-drin rhywiol plant eu gwneud.

Gwell dealltwriaeth o bob math o gam-drin rhywiol plant

Rhaid i bob lleoliad addysg ymateb yn ddeinamig i flaenoriaethau diogelu sy'n newid. Gall llawer o ffactorau ddylanwadu ar y rhain, gan gynnwys yr hyn rydych chi'n ei wybod am y risgiau i blant unigol neu grwpiau o blant, neu ffactorau a chyd-destunau eraill a all gynyddu'r cyfleoedd i niwed ddigwydd.

Gall y cyfryngau hefyd ddylanwadu'n fawr ar y lens yr ydym yn gweld cam-drin rhywiol plant drwyddi, gan yrru agendâu cenedlaethol a lleol. Gall hyn arwain at staff yn eich lleoliad yn canolbwyntio'n gyfyng ar y math o niwed a'r amgylchiadau lle maen nhw'n credu bod cam-drin rhywiol plant yn fwyaf tebygol o ddigwydd. Yn ogystal, efallai y byddant yn ei chael hi'n anodd derbyn y byddai unrhyw un yn cam-drin plant yn rhywiol, ac yn enwedig rhai grwpiau fel plant ifanc iawn a phlant anabl.

Er mwyn cadw plant yn ddiogel, dylai eich staff fod yn ystyried pob math o gam-drin rhywiol plant a gwybod y gall y cam-drin hwn ddigwydd i unrhyw blentyn – ac y gall plant eu hunain ymddwyn yn rhywiol niweidiol.

“Roedd y syniad o ddweud wrth unrhyw un yn ... Wnes i ddim hyd yn oed ystyried y peth. Dw i ddim hyd yn oed yn gwybod beth ddigwyddodd i mi, doeddwn i ddim yn gwybod bod hyn yn digwydd i fechgyn – pwy fyddai'n fy nghredu i?”²

Drwy eich cefnogi i archwilio gwybodaeth a hyder staff ar draws eich lleoliad, ac i weithredu gwelliannau, gall y fframwaith hwn roi hyder i chi fod staff ar draws eich lleoliad yn gwerthfawrogi graddfa a natur cam-drin rhywiol plant, ac yn deall y gwahanol gyd-destunau y mae'n digwydd ynddynt, gan gynnwys:

- cam-drin rhywiol plant gan oedolion yn rhwydwaith y teulu (gan gynnwys cymdogion/ffrindiau'r teulu)
- cam-drin rhywiol plant gan oedolion eraill y gellir ymddiried ynddynt
- ymddygiad rhywiol niweidiol gan frodyr a chwiorydd
- ymddygiad rhywiol niweidiol gan blant neu bobl ifanc eraill
- camfanteisio rhywiol ar blant
- cam-drin rhywiol plant ac ymddygiad rhywiol niweidiol mewn cyd-destunau ar-lein; mae'n bwysig nodi, serch hynny, y gall technolegau digidol fod yn rhan o bron pob math o gam-drin rhywiol plant.

2. Cyfwelai yn yr astudiaeth [*The Voices of Male Survivors: The Lived Experiences of Adult Male Victims of Child Sexual Abuse*](#) (Azzaro, 2019; Prifysgol Pennsylvania).

Adnabod a nodi arwyddion a dangosyddion o gam-drin rhywiol plant posibl

“Dw i’n meddwl bod pobl weithiau’n llithro drwy’r rhwyd, oherwydd eu bod nhw’n dda iawn am guddio, a dydyn nhw ddim bob amser yn dangos go iawn be maen nhw’n ei deimlo am bethau, felly dw i’n meddwl, weithiau bod gormod o bobl yn cael eu colli ... Weithiau mae’n union o dan drwynau pobl a dydyn nhw ddim yn ei gydnabod o.”³

Mae ymchwil yn dangos bod plant yn wynebu llawer o rwystrau i gyfathrebu am gam-drin rhywiol, felly mae’n gyfrifoldeb ar oedolion i sylwi ar arwyddion a dangosyddion cam-drin rhywiol posibl a siarad â phlant pan fydd ganddynt bryderon. Gall hyn gynnwys arwyddion ym ymddygiad y plant eu hunain, ac hefyd ym ymddygiad oedolion (boed yn nwylo teulu’r plentyn/rhwydwaith cymdeithasol neu mewn lleoliadau ffurfiol fel ieuchyd neu addysg, er enghraifft) y gall fod pryder amdanynt; mae pobl sy’n cam-drin plant yn rhywiol yn aml yn bobl y maent eisoes yn eu hadnabod, ac nid yw lleoliadau addysg yn eithriad i’r realiti hwn.

Gyda hyfforddiant a chefnogaeth, gellir deall yr arwyddion a’r dangosyddion hyn yn well, a gellir archwilio newidiadau yn lles, ymgysylltiad neu ymddygiad plentyn fel dangosyddion posibl o gam-drin. Heb hyfforddiant, gall camsyniadau ddylanwadu ar feddwl ac ymarfer – gall staff wneud rhagdybiaethau ynghylch pwy sy’n debygol o droseddu, pa mor gyffredin yw cam-drin rhywiol, neu pa blant sydd fwyaf mewn perygl. Gall unrhyw blentyn gael ei gam-drin yn rhywiol; mae’r niwed hwn yn torri ar draws pob cefndir economaidd-gymdeithasol, ac mae’r rhai sy’n troseddu yn aml yn hysbys i’r plentyn, yn aml o fewn eu teulu agos neu rwydwaith ehangach.

“Roedd fy nhwtor coleg ... yn hollol anhygoel. Sylwodd fod rhywbeth o’i le, wn i ddim sut oherwydd nad oedd o wir yn fy adnabod i.”⁴

Yn ogystal â’ch galluogi i nodi bylchau mewn gwybodaeth a hyder fel y gallwch drefnu hyfforddiant priodol ynghylch nodi arwyddion a dangosyddion, gall y fframwaith hwn hefyd eich helpu i ymgorffori arferion cyson fel y gellir cyfuno pryderon cydweithwyr unigol bod plentyn yn cael ei gam-drin yn rhywiol neu wedi cael ei gam-drin yn rhywiol, i lunio darlun cyflawn o’r hyn sy’n digwydd.

Siarad â phlant am gam-drin rhywiol plant

“Wnes i erioed fynd i ofyn am help, ond wnaeth neb erioed ofyn i mi a oedd angen help arna i.”⁵

Bydd llawer o ymarferwyr addysg wedi derbyn hyfforddiant neu gefnogaeth gyfyngedig i lywio eu harfer ynghylch cam-drin rhywiol plant, ac efallai y byddant yn credu mai dim ond arbenigwr all siarad â phlentyn am gam-drin rhywiol.

Fodd bynnag, mae’n hanfodol sylweddoli y gall ymateb cynnar hyderus atal cam-drin rhag barhau neu gwaethygu. Os oes gan aelod o staff bryder ynghylch cam-drin rhywiol posibl, yn aml mae’n fwyaf priodol iddynt siarad â’r plentyn amdano eu hunain ar unwaith – ac mewn achosion lle mae plentyn yn teimlo eu bod yn gallu mynd at aelod o staff a dweud wrthynt am gam-drin rhywiol, bydd angen i’r aelod staff hwnnw wybod beth y dylent a beth na ddylent ei wneud neu ei ddweud ar y pwynt hwnnw. Fel y dywed paragraff 3.18 o [*Cadw Dysgwyr yn Ddiogel*](#):

Bydd plant yn siarad am eu pryderon a’u problemau â phobl y maent yn teimlo y gallant ymddiried ynddynt a’u bod yn gyfforddus yn siarad â nhw. Nid athro/athrawes neu’r person diogelu dynodedig fydd yr unigolyn hwn o reidrwydd; gallai fod yn unrhyw aelod o staff y lleoliad addysg. Felly mae’n bwysig bod yr holl staff a gwirfoddolwyr yn gwybod sut i ymateb yn sensitif i bryderon plant, at bwy i droi am gyngor, a pha mor bwysig yw peidio â gwarantu cyfrinachedd llwyr.

3. Cyfweilai yn yr astudiaeth [*Child Sexual Exploitation in South-East Wales: Problems and Solutions from the Perspectives of Young People and Professionals*](#) (Hallett, 2013; Prifysgol Caerdydd).
4. Cyfweilai yn yr astudiaeth [*Making Noise: Children’s Voices for Positive Change after Sexual Abuse. Children’s Experiences of Help-seeking and Support after Sexual Abuse in the Family Environment*](#) (Warrington et al, 2017; Prifysgol Swydd Bedford).
5. Cyfweilai yn yr astudiaeth [*No One Noticed, No One Heard: A Study of Disclosures of Childhood Abuse*](#) (Allnock a Miller, 2013; NSPCC).

Gall dull sy'n cwmpasu'r ysgol gyfan sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau'n glir, fel bod yr holl staff yn gwybod yn union beth ddylent ei wneud mewn gwahanol amgylchiadau – ac yn cydnabod bod ganddynt eisoes y sgiliau sydd eu hangen arnynt i siarad â phlentyn hyd yn oed am bwnc mor sensitif.

Ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol rhwng plant

“Rydyn ni’n dal i fod ychydig yn rhy adweithiol a dim yn ddigon rhagweithiol felly dydyn ni ddim yn mynd at CPOMS ac yn cyflwyno adroddiadau ac yn mynegi be mae ein data yn ei ddweud wrthym? Dydyn ni ddim yn dadansoddi tueddiadau dros amser ac yn edrych ar yr hyn sy’n digwydd yn y gymuned.”⁶

Mae Negeseuon Allweddol o'r Ymchwil ar Blant a Phobl Ifanc Sy'n Arddangos Ymddygiad Rhywiol Niweidiol y Ganolfan CPRh yn tynnu sylw at y ffaith bod ymddygiad rhywiol niweidiol yn fwy cyffredin nag a feddylir yn gyffredinol, ac yn aml mae'n ddangosydd o faterion eraill:

Nid oes ffigurau cywir am niferoedd ar y sbectrwm ymddygiad rhywiol niweidiol llawn. Fodd bynnag, mae data'n awgrymu mai pobl ifanc dan 18 oed sy'n gyfrifol am gyfran sylweddol o achosion o gam-drin plant yn rhywiol, ac mae cryn bryder ynghylch aflonyddu a cham-drin rhywiol eang sy'n cael ei 'normaleiddio' ymysg disgyblion mewn ysgolion. ... Mae'r rhan fwyaf o blant cyn y glasoed sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol wedi cael eu cam-drin yn rhywiol neu wedi wynebu mathau eraill o drawma neu esgeulustod.

Os bydd digwyddiadau o ymddygiad rhywiol niweidiol yn digwydd sy'n cynnwys plant yn eich lleoliad, mae yna lawer o heriau i sicrhau bod eich ymateb yn gymesur ac yn deg, yn enwedig os ydych chi'n rheoli disgwyliadau gwrthgyferbyniol gan y plant dan sylw, eu rhieni, a phobl eraill yn eu rhwydwaith – a gall pob un ohonynt ddal barn wahanol iawn ynghylch sut y dylid ymateb i'r digwyddiad(au). Gall hyn gael ei gymhlethu ymhellach gan ffactorau sy'n ymwneud ag oedranau'r plant, pryd a ble y digwyddodd y digwyddiad(au), pwy oedd yn rhan ohono, a oedd elfen ar-lein neu ddelweddau yn ymwneud â hyn, a chamwybodaeth ar gyfryngau cymdeithasol.

Mae'r fframwaith hwn yn cefnogi eich lleoliad i ystyried y ffactorau sy'n llywio eich ymateb i ddigwyddiadau o ymddygiad rhywiol niweidiol, ac i ganolbwyntio ar gysondeb wrth gofnodi ac adrodd pryderon a digwyddiadau. Gall cofnodi data cyson, ac yna dadansoddi, eich helpu i:

- cynllunio ymatebion ac ymyriadau gwell
- adolygu eich cynnig cwricwlwm
- adolygu eich polisïau ac arferion
- cynllunio cefnogaeth a hyfforddiant i'ch staff
- ymgysylltu â chefnogaeth arbenigol.

Gall cofnodi data dibynadwy hefyd wella rhannu gwybodaeth gyda gweithwyr proffesiynol eraill, gan gynnwys eich partneriaeth diogelu leol neu ranbarthol, a allai helpu i nodi tueddiadau a datblygu ymateb system ehangach.

6. Arweinydd prosiect yn un o'r ysgolion a dreialodd y dull ysgol gyfan.

Rhan A: Paratoi

Camau rhagarweiniol

Er mwyn i'r fframwaith hwn gael ei weithredu'n llwyddiannus, bydd angen llywodraethwyr, ymddiriedolwyr a thîm uwch arweinyddiaeth ar eich lleoliad addysg sydd i gyd wedi'u hysbysu'n llawn am y penderfyniad i ddatblygu dull ysgol gyfan o gam-drin plant yn rhywiol, ac wedi ymrwymo iddo. Bydd angen iddynt ddangos ymrwymiad gweladwy trwy ddyrannu adnoddau fel bod y camau archwilio, cynllunio gwelliant a chyflawni yn rhedeg mor esmwyth â phosibl.

Dylai'r tîm uwch arweinyddiaeth nodi **arweinydd prosiect** a fydd yn arwain y gwaith yn eich lleoliad, ac arweinydd dirprwyol/arweinydd cynorthwyol, yn union fel y byddent ar gyfer unrhyw weithgaredd gwella sylweddol. Gwnewch yn siŵr bod amser yn cael ei ddyrannu i arweinydd y prosiect ddeall y broses ac i baratoi cyn ymgysylltu â chydweithwyr eraill.

Ystyriwch pryd fydd orau ymgymryd â'r gwaith hwn, a pha mor hir i ganiatáu iddo gymryd; sut fydd gweithio trwy'r fframwaith yn cyd-fynd â'ch amserlenni gwella neu ddatblygu presennol? Os ydych chi'n bwriadu gweithredu eich cynllun gwella ar ddechrau blwyddyn academiaidd, dylech chi ddechrau eich gweithgareddau archwilio ar ddechrau'r tymor blaenorol, neu'n gynharach os yn bosibl. Bydd hyn yn rhoi amser i chi baratoi, ymgysylltu â chydweithwyr a rhanddeiliaid eraill, ac yna cynllunio ac amserlennu eich gweithgaredd gwella.

Meddyliwch hefyd am ba mor hir y mae'r broses yn debygol o'i gymryd. Mae archwiliad eich lleoliad wedi'i rannu'n chwe maes ymarfer, nad oes rhaid eu harchwilio i gyd ar yr un pryd; er y bydd cynnal momentwm yn bwysig, mae angen i chi feddwl yn realistig am gynhwysedd eich lleoliad a blaenoriaethau cyfredol eraill.

Cofiwch mai'r ffordd orau o gwblhau'r gweithgareddau archwilio a chynllunio gwelliant yw gydag amrywiaeth o fewnbwn gan staff. Ar yr adegau priodol, bydd angen cynnwys y rhain yn yr amserlenni cyfarfodydd presennol fel y gall cydweithwyr baratoi a pheidio â chael eu gorlwytho.

Dechrau fel arweinydd prosiect

Os mai chi yw arweinydd y prosiect, mae'n ddefnyddiol i chi grynhoi nodweddion eich lleoliad cyn yr archwiliad. Mae'r wybodaeth i'w chofnodi yn cynnwys categorïau o anghenion disgyblion ac unrhyw bryderon diweddar neu ddigwyddiadau a gofnodwyd sy'n ymwneud ag unrhyw fath o gam-drin rhywiol plant – o ddigwyddiadau lefel isel hyd at y rhai mwyaf difrifol. Efallai bod y wybodaeth hon gennych wrth law yn hawdd, neu gallwch ei chasglu ar ein [templed 'Nodweddion eich lleoliad addysg'](#).

Y cam nesaf yw trefnu cyfarfod staff llawn lle rydych chi'n briffio'ch cydweithwyr ynghylch y rheswm pam mae eich lleoliad yn defnyddio'r fframwaith hwn i ddatblygu a gweithredu dull ysgol gyfan o gam-drin rhywiol plant. Gallwch ddefnyddio neu addasu ein [taflen friffio staff](#) i gefnogi'r cyfarfod hwn.

Nodi cydweithwyr i'ch helpu i gynnal yr archwiliad

Bydd archwiliad eich lleoliad yn cael ei rannu'n chwe maes ymarfer, gan gwmpasu **a yw a sut**:

- (1) mae eich **ethos, gwerthoedd a diwylliant** yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus
- (2) mae staff **wedi'u cyfarparu i sylwi ar, ymateb i ac atal** cam-drin rhywiol plant
- (3) mae cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn **hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach**
- (4) mae ymgysylltu â phlant a chefnogaeth iddynt **wedi'i seilio ar arfer sy'n seiliedig ar drawma**
- (5) **mae ymgysylltu â'ch cymuned a rhwydweithiau proffesiynol** yn llywio'ch ymateb i gam-drin rhywiol plant
- (6) rydych chi'n ymateb i bryderon am gam-drin rhywiol plant yn brydlon, **yn deg ac yn gyson**.

Nid oes angen archwilio'r chwe maes hyn i gyd ar unwaith; os oes gennych amser ac adnoddau cyfyngedig ar gyfer archwiliad llawn yn eich lleoliad dros y flwyddyn academaidd nesaf, siaradwch â'ch tîm arweinyddiaeth am y potensial i ohirio archwilio rhai meysydd tan y flwyddyn ganlynol.

Rydym yn argymhell eich bod yn sicrhau o leiaf un cydweithiwr a enwir i gwblhau a 'pherchnogi' pob un o'r chwe maes archwilio; bydd hyn yn sicrhau bod amrywiaeth o safbwyntiau'n cael eu casglu, a bydd yn lleihau eich llwyth gwaith ar y cam hwn. Efallai y byddai'n briodol i sawl cydweithiwr gyd-berchnogi adrannau.

Gyda'ch tîm arweinyddiaeth, nodwch pa gydweithiwr(wyr) fydd yn cydlynu'r archwiliad o bob maes ymarfer. Mae cydweithwyr i'w hystyried yn cynnwys arweinydd yr Adran Iechyd, Perthynas a Chyfleusterau (RSHE), arweinydd y Gwasanaeth Bugeiliol/AAAA, y Llywodraethwr/Ymddiriedolwr Diogelu, goruchwylwyr amser cinio/egwyl, a'r arweinydd gweinyddol/TG ar gyfer data.

A2.

Rhan B: Archwiliad

Pam mae'r archwiliad wedi'i rannu'n chwe maes?

B1.

Fel y nodwyd yn Rhan A uchod, mae'r archwiliad wedi'i rannu'n chwe maes ymarfer eang, ac mae gan bob un ohonynt awgrymiadau i'ch helpu i ddatblygu dealltwriaeth o ymarfer cyfredol eich lleoliad addysg mewn ymateb i gam-drin rhywiol plant. Bydd cwblhau'r archwiliad yn rhoi syniad i chi o ble mae ymarfer yn ddiogel ac yn eich helpu i nodi unrhyw fylchau mewn ymarfer.

Mae'r rhaniad hwn yn galluogi'r aelodau staff mwyaf priodol i arwain ac i 'berchnogi' archwiliadau'r gwahanol feysydd ymarfer; yn caniatáu i'r archwiliad llawn gael ei gwblhau mewn adrannau yn hytrach nag ar unwaith os oes angen; ac yn helpu'r holl staff i feddwl am eu hymateb i gam-drin rhywiol plant mewn ffordd strwythuredig.

*"Roedd hi'n braf iawn cael strwythur i'r meddylfryd hwnnw yn hytrach na dim ond y cyfnas gwag yma o 'Ble ydw i'n dechrau?' Ac mae'r ffordd y cafodd ei fformatio yn braf ac yn eithaf syml, ond hefyd yn dda iawn i allu ei lenwi cymaint neu cyn lleied ag yr oeddwn i'n teimlo oedd orau ar gyfer fy meddwl. Roedd ganddo'r lefel yna o hyblygrwydd."*⁷

7. Arweinydd prosiect yn un o'r ysgolion a dreialodd y dull ysgol gyfan.

(1) A yw ethos, gwerthoedd a diwylliant eich lleoliad yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau'r gymuned?

Mae paragraff 345 o *Keeping Children Safe in Education 2025* yn datgan:

Mae diogelu da yn gofyn am ymrwymiad parhaus gan gyrrff llywodraethu, perchnogion, a'r holl staff i sicrhau bod diogelwch a lles plant wedi'i ymgorffori ym mhob proses a gweithdrefn y sefydliad, ac o ganlyniad wedi'i ymgorffori yn ei ethos.

Pan fydd eich lleoliad yn byw ei werthoedd o amgylch perthnasoedd diogel a pharchus go iawn, mae plant yn fwy tebygol o ymddiried mewn oedolion ddigon i geisio cymorth. Gall cael ymrwymiad clir sy'n hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus fod yn ffactor amddiffynnol iawn – ond mae angen i bob aelod o staff deimlo eu bod yn gallu rhannu pryderon, gan gynnwys rhai sy'n ymwneud â ymddygiad amhriodol cydweithiwr, waeth beth yw swyddi'r ddau.

Mae ymrwymiad o'r fath yn helpu i atal cam-drin rhywiol plant trwy leihau risg, cynyddu adnabod cynnar, a chreu amgylcheddau lle mae plant yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu cefnogi. Mae canllawiau diogelu statudol yn pwysleisio bod diogelu yn gyfrifoldeb i bawb, a bod yn rhaid i bob aelod o staff helpu i ddarparu amgylchedd diogel i blant ddysgu.

Mae ethos o berthnasoedd parchus yn helpu i gefnogi'r cwricwlwm ac ymarfer ehangach sy'n dysgu plant am ffiniau, caniatâd, parch, a ble i gael cymorth. Mae hefyd yn helpu eich lleoliad i ymateb yn well pan fydd pryderon yn codi, trwy sicrhau bod eich staff yn gweithredu'n gyson, yn dawel ac yn unol â gweithdrefnau diogelu.

Mewn lleoliadau lle mae diwylliant o berthnasoedd parchus yn 'fyw' mewn ymarfer dyddiol, mae plant yn fwy tebygol o ystyried yr oedolion o'u cwmpas fel rhai dibynadwy, ac i gydnabod lle gall ymddygiad y bobl oedolion hynny fod yn amhriodol neu'n gamdriniol – ac, os ydynt yn ceisio cymorth, byddant yn hyderus y byddant yn cael eu gwrando arnynt.

(2) A yw eich tîm staff wedi'i gyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo ac atal hynny?

Rhaid i bob aelod o staff addysg – o leoliadau blynyddoedd cynnar hyd at ddarpariaeth ôl-16 – fod â'r offer i sylwi ac ymateb i arwyddion a dangosyddion cam-drin rhywiol plant, ac i atal y cam-drin hwnnw. Efallai na fydd plant yn dweud wrth unrhyw un ar y pryd (neu byth yn teimlo eu bod yn gallu dweud wrth unrhyw un) am gam-drin rhywiol, am amrywiaeth o resymau: efallai y byddant yn teimlo ofn, cywilydd, dryswch, neu deyrngarwch i'r camdriniwr; efallai y cânt eu gorfodi neu eu bygwth; neu efallai na fyddant yn cydnabod bod yr hyn sy'n digwydd iddynt yn niweidiol. Mae *Yr Hyn Mae Angen i Chi ei Wybod am Gam-drin Plant yn Rhywiol* gan Ganolfan CPRh yn cynghori pob gweithiwr proffesiynol:

Gall plant ddangos arwyddion gwahanol o gael eu cam-drin, gan gynnwys arwyddion emosiynol, ymddygiadol a/neu gorfforol. Byddwch yn effro hefyd i arwyddion o niwed yn y bobl o gwmpas y plentyn, neu sefyllfaoedd bregus o fewn y teulu neu'r amgylchedd o'u cwmpas.

Mae staff addysg mewn sefyllfa unigryw i sylwi ar bryderon yn gynnwys neu weld newidiadau dros amser, ac ar ôl hynny gallant gymryd camau i atal niwed rhag parhau neu waethygu. Mae paragraffau 4 a 50 o *Keeping Children Safe in Education 2025* yn tynnu sylw at y ffaith, er efallai nad yw plant yn teimlo'n barod neu'n gwybod sut i ddweud wrth rywun, na ddylai hyn atal staff rhag arfer chwilfrydedd proffesiynol ac ymyrryd pan fydd ganddynt bryderon.

Mae staff ysgolion a cholegau yn arbennig o bwysig, gan eu bod mewn sefyllfa i nodi pryderon yn gynnwys, darparu cymorth i blant, hyrwyddo lles plant ac atal pryderon rhag gwaethygu. ... Os oes gan staff unrhyw bryderon ynghylch lles plentyn, dylent weithredu arnynt ar unwaith.

Pan fydd staff yn teimlo eu bod â gwybodaeth a hyder ynghylch sut i siarad â phlant ac adnabod arwyddion a dangosyddion posibl o gam-drin rhywiol, maent mewn gwell sefyllfa i amddiffyn plant ac atal niwed pellach. Fel y mae *Negeseuon Allweddol o Waith Ymchwil ar Nodi Datgeliadau o Gam-drin Plant yn Rhywiol ac Ymateb Iddynt* y Ganolfan CPRh yn nodi:

Athrawon yw'r gweithwyr proffesiynol y bydd y plant yn datgelu iddynt fel arfer, ond gall y broses ddatgelu gael ei chynorthwyo neu ei llyffetheirio gan y ffordd y mae unrhyw weithiwr proffesiynol yn ymwneud â phlentyn.

(3) A yw cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach?

Gall ABCH/Addysg Rhyw a Pherthnasoedd (RSE) o ansawdd uchel, a gyflwynir yn sensitif, fod yn ffactor amddiffynnol iawn i blant. Mae'n eu helpu i ddeall a datblygu perthnasoedd diogel a pharchus a dysgu am faterion fel ffiniau personol, caniatâd, cam-drin, meithrin perthynas amhriodol, gorfodi ac aflonyddu. Gall hefyd helpu plant i adnabod niwed, a rhoi'r iaith a'r hyder iddynt ddweud wrth rywun am unrhyw bryderon a allai fod ganddynt – gan roi cyfleoedd i staff ryngweithio â phlant a dysgu pa faterion sy'n effeithio arnynt fwyaf. Fel y dywed *gwefan Cymdiethas PSHE*:

Mae RSE yn cefnogi disgyblion i ddatblygu perthnasoedd iach mewn gwahanol gyd-destunau, ac i wybod pryd i geisio cymorth.

Mae adolygiadau gan Estyn ac Ofsted wedi tynnu sylw at y ffaith bod disgyblion eisiau addysgu cliriach am bynciau sy'n bwysig iddyn nhw; er mwyn i gwricwla ABCH ac RSE fod yn effeithiol, mae angen iddyn nhw gyd-fynd yn â'r hyn sy'n digwydd ym mywydau plant. I helpu i gyflawni hynny, mae ar blant angen cyfleoedd sydd wedi'u cynllunio'n dda, yn ddiogel ac yn gynhwysol i rannu'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw – a dylai eu lleoliadau addysg hefyd ofyn am eu barn ynghylch sut mae cynnwys yn cael ei gyflwyno a sut y gellid ei wella. Mae *Relationships Education, Relationships and Sex Education (RSE) and Health Education Guidance* Llywodraeth y DU yn cydnabod:

Mae RSE yn cefnogi disgyblion i ddatblygu perthnasoedd iach mewn gwahanol gyd-destunau, ac i wybod pryd i geisio cymorth.

(4) A yw ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt wedi'i seilio ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant?

Mae dealltwriaeth o ymarfer sy'n seiliedig ar drawma yn hanfodol wrth ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol, oherwydd gall trawma lunio sut mae plant yn ymddwyn, yn cyfathrebu ac yn siarad ag oedolion. Mae llawer o blant yn teimlo cywilydd, dan fygythiad, neu'n methu â disgrifio beth sy'n digwydd; o ganlyniad, gall eu hymddygiad newid neu fod yn anodd ei ddeall neu ei gwneud yn anodd gwneud synnwyr ohono. Mae paragraff 538 o *Keeping Children Safe in Education 2025* yn cynghori:

Mae plant sydd wedi profi trais rhywiol yn dangos ystod eang iawn o ymatebion i'w profiad, gan gynnwys mewn rhai achosion arwyddion clir o drawma, ymatebion corfforol ac emosiynol, neu ddim arwyddion amlwg o gwbl. Dylai ysgolion a cholegau barhau i fod yn effro i'r heriau posibl o ganfod yr arwyddion hynny, a dangos sensitifrwydd i anghenion y plentyn (e.e. ynghylch presenoldeb mewn gwersi), waeth pa mor amlwg yw gofid y plentyn.

Efallai y bydd angen i staff yn eich lleoliad ystyried ffactorau ychwanegol er mwyn deall yn llawn brofiadau plant o gefndiroedd gwahanol neu â nodweddion gwahanol, a'r rhai sydd ag anghenion addysgol arbennig neu anableddau penodol; mae ein canllawiau cyngor (gweler [Atodiad 1](#)) yn cynnwys gwybodaeth ategol a all eich helpu i feddwl.

Mae enghreifftiau o ymarfer sy'n seiliedig ar drawma yn cynnwys gwrando'n dawel, osgoi cwestiynu dro ar ôl tro, bod yn dryloyw ynghylch yr hyn sydd angen digwydd nesaf, a sicrhau bod y plentyn yn cael ei dawelu ac nid ei feio. Mae'r rhain yn helpu staff i:

- blaenoriaethu diogelwch, ymddiriedaeth a grymuso'r plentyn – mae plant sy'n teimlo eu bod yn cael eu credu a'u cefnogi yn fwy tebygol o ymgysylltu â chymorth
- edrych y tu hwnt i ymddygiad sy'n amlwg
- ymateb mewn ffyrdd sy'n lleihau ail-drawmateiddio.

(5) A yw ymateb eich lleoliad i gam-drin rhywiol plant wedi'i lywio gan ymgysylltu â'ch cymuned a rhwydweithiau proffesiynol?

Gall grwpiau cyfoedion, cymdogaethau, lleoliadau lleol a mannau ar-lein ddylanwadu ar ba mor agored yw plant i gam-drin rhywiol; gall ymgysylltu â phartneriaid cymunedol helpu eich lleoliad i ddeall ble a sut mae risgiau'n dod i'r amlwg yn lleol (er enghraifft, trwy nodi mannau heb oruchwyliaeth, tueddiadau ar-lein, neu ddeinameg rhwng grwpiau o blant). Mae paragraff 66 o *Working Together to Safeguard Children 2023* yn nodi:

Dylai trefniadau diogelu amlasiantaeth cryf ac effeithiol fod yn ymatebol i amgylchiadau lleol ac ymgysylltu â'r bobl gywir mewn ffordd gydweithredol. Mae'r dull hwn yn gofyn am hyblygrwydd gan bob asiantaeth berthnasol, er mwyn galluogi adnabod ac ymateb ar y cyd i anghenion presennol a rhai sy'n dod i'r amlwg, ac i gytuno ar flaenoriaethau i wella canlyniadau i blant.

Mae ymgysylltu â'r gymuned ehangach (gan gynnwys teuluoedd, gwasanaethau lleol, grwpiau ffydd/cymunedol, a gwasanaethau ieuencid) a rhwydweithiau proffesiynol (megis partneriaid diogelu lleol, rhwydweithiau o bersonau diogelu dynodedig, gwasanaethau iechyd lleol, gofal cymdeithasol plant, yr heddlu, a gwasanaethau arbenigol) yn bwysig oherwydd bod risg cam-drin rhywiol plant yn cael ei llunio gan gyd-destun, ac nid yw unrhyw leoliad sengl yn debygol o ddal y darlun llawn.

Mae'r cyflwyniad i *Working Together to Safeguard Children 2023* yn nodi:

Mae [amddiffyn a chefnogi plant] yn ei gwneud yn ofynnol i unigolion, asiantaethau a sefydliadau fod yn glir ynghylch eu rolau a'u cyfrifoldebau eu hunain a rolau a chyfrifoldebau ei gilydd, a sut maen nhw'n gweithio gyda'i gilydd ... Mae diogelu effeithiol yn golygu y dylai ymarferwyr ddeall a bod yn sensitif i ffactorau, gan gynnwys amgylchiadau economaidd a chymdeithasol ac ethnigrwydd, a all effeithio ar fywydau plant a theuluoedd.

Mae ymgysylltu â'r gymuned yn helpu eich lleoliad i ddeall profiadau bywyd y plant yn eich gofal yn well, ac i osgoi gwneud rhagdybiaethau. Gall hefyd gyfrannu at wella sut mae unigolion o fewn cymunedau yn ceisio cymorth pan fydd ei angen arnynt.

(6) A yw eich lleoliad yn ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson?

Mae ymateb i ddigwyddiadau neu bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson yn hanfodol: mae'n amddiffyn plant rhag niwed pellach, yn meithrin ymddiriedaeth fel bod plant yn teimlo eu bod yn gallu siarad, ac yn helpu eich lleoliad i gyflawni ei ddyletswyddau diogelu mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar y plentyn. Mae hefyd yn lleihau'r risg o arfer anniogel (megis oedi, lleihau, neu ymatebion amhriodol) ac yn cefnogi gwneud penderfyniadau cymesur i bawb sy'n gysylltiedig.

- Pan fydd pryderon yn cael eu gweithredu'n brydlon, gall eich lleoliad gymryd camau amddiffynnol ar unwaith. Gall hyn ddiogelu plant drwy atal y cam-drin neu atal y sefyllfa rhag gwaethygu.
- Mae ymateb teg yn osgoi beio'r dioddefwr, nid yw'n lleihau'r niwed y mae plentyn wedi'i ddioddef, nid yw'n seiliedig ar dybiaethau, a gall helpu'r plentyn i deimlo ei fod yn cael ei wrando a'i gefnogi.
- Mae ymateb cyson yn helpu i leihau effaith rhagfarn anymwybodol ac yn sicrhau bod plant yn derbyn lefelau tebyg o gefnogaeth – wedi'u teilwra i'w hanghenion – waeth beth fo'u cefndir, eu bregusrwydd, eu hanabledd, eu hanghenion iaith, neu eu hunaniaeth.

Cynllunio a chynnal yr archwiliad

Fel arweinydd prosiect, dylech astudio'r templed archwilio yn ofalus cyn dechrau'r archwiliad, a chyfeirio at y canllaw archwilio am gyngor ar lenwi'r templed gyda'ch canfyddiadau. Mae Atodiad 2 yn dangos strwythur y templed archwilio; ar gyfer pob maes ymarfer, mae'n rhestru'r themâu allweddol a'r elfennau o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio, yn ogystal ag adnoddau'r Ganolfan CPRh sy'n berthnasol i'r thema honno.

Rydym yn argymhell eich bod hefyd yn cael sgwrs gynnar gyda phob un o'ch 'cydlynwyr ardal' – y cydweithwyr rydych chi wedi gofyn iddynt arwain yr archwiliad o bob maes ymarfer – i esbonio pam eu bod wedi cael eu dewis, a pham ei bod hi'n bwysig cael dealltwriaeth o ymarfer eich lleoliad yn y maes hwnnw (gweler adran A2).

Efallai y byddwch yn penderfynu y byddai'r cydweithiwr(wyr) sy'n gyfrifol am gwblhau pob maes archwilio yn elwa o sesiwn frifio fer i fynd trwy'r templed a'r canllaw, fel eu bod yn deall sut y dylid cynnal y cam archwilio.

Mae'r archwiliad wedi'i gynllunio i'w gwblhau mewn tri cham. Ar draws pob cam, chi fel **arweinydd prosiect** sy'n gyfrifol am gydlynw'r broses, tra bod eich **cydlynwyr ardal** yn gyfrifol am gasglu a chyflwyno tystiolaeth ar gyfer eu maes a neilltuwyd iddynt.

O ran ymdrech gyffredinol, mae'r archwiliad wedi'i gynllunio i fod yn hylaw; mae'r gwaith wedi'i wasgaru ar draws arweinydd prosiect a chydlynwyr ardal sy'n gweithio'n gyfochrog i raddau helaeth, felly nid oes un person yn cario'r baich llawn. Amcangyfrifon yw'r amseroedd a awgrymir isod, a byddant yn dibynnu ar faint eich lleoliad. Yn ogystal, bydd yr amser sydd ei angen yn amrywio, yn dibynnu a ddefnyddir arolygon a/neu grwpiau ffocws i gasglu barn, a pha mor dda y gellir defnyddio strwythurau cyfarfodydd presennol. Bydd pa mor hir y mae'r archwiliad yn ei gymryd o'r dechrau i'r diwedd yn dibynnu ar argaeledd eich staff a chwmpas y dull a gymerwch.

Cam 1: Cyfarfod cyflwyniadol

Dan arweiniad arweinydd y prosiect

Amser amcangyfrifedig: 1 awr:

Dewch â phob cydlynnydd ardal ynghyd ar gyfer sesiwn frifio strwythuredig. Defnyddiwch y sesiwn hon i:

- egluro pwrpas a strwythur yr archwiliad
- cerdded drwy'r templed archwilio gyda'ch gilydd, fel bod pawb yn deall sut y dylid cofnodi a graddio tystiolaeth
- cadarnhau pa gydweithiwr(wyr) sy'n cydlynu pob un o'r chwe maes
- cytuno ar amserlen ar gyfer Camau 2 a 3, gan gynnwys dyddiad ar gyfer y cyfarfod myfyrio a graddio
- trafod a ddylid defnyddio arolygon disgyblion, arolygon staff neu grwpiau ffocws (gweler Pennod B3 isod) – ac, os felly, cytuno pwy fydd yn arwain y rhain a phryd.

Cam 2: Casglu tystiolaeth

Dan arweiniad pob cydlynnydd ardal, yn gweithio'n annibynnol rhwng Camau 1 a 3

Amser amcangyfrifedig fesul cydlynnydd ardal: 1–3 awr ar gyfer casglu tystiolaeth graidd, ynghyd ag amser ychwanegol os defnyddir arolygon a/neu grwpiau ffocws

Yn dilyn y cyfarfod cyflwyniadol, mae pob cydlynnydd ardal yn casglu tystiolaeth ar gyfer eu maes ymarfer. Dylent dynnu ar ystod o ffynonellau i adeiladu darlun crwn o sut mae cam-drin rhywiol plant yn cael ei sylwi arno, ei ymateb iddo a'i atal yn eich lleoliad ar hyn o bryd; gall y dulliau a ddefnyddir gynnwys arsylwadau byr, sgysiau byr gyda chydweithwyr perthnasol, ac adolygiad o ddogfennau, polisïau neu gofnodion perthnasol.

Rydym yn amcangyfrif bod y gweithgaredd casglu tystiolaeth craidd hwn yn debygol o gymryd hyd at dair awr ar gyfer pob maes ymarfer. Bydd angen mwy o amser os defnyddir arolygon disgyblion/staff neu grwpiau ffocws i lywio unrhyw un o'r chwe maes – ond mae'r mewnwleidiadau ychwanegol y gall y rhain eu darparu yn werthfawr ac yn werth yr amser a'r ymdrech ychwanegol lle bo modd.

Wrth iddynt gynnal yr archwiliad, dylai'r cydlynwyr ardal nodi eu tystiolaeth ac unrhyw feysydd i'w gwella y maent yn eu nodi, yn barod i gyflwyno eu canfyddiadau yn y cyfarfod myfyrio a graddio.

Cam 3: Cyfarfod myfyrio a graddio

Wedi'i hwyluso gan arweinydd y prosiect; mae pob cydlynnydd ardal yn mynychu ac yn cyflwyno eu canfyddiadau

Amser amcangyfrifedig: 1–1.5 awr

Unwaith y bydd y casglu tystiolaeth wedi'i gwblhau, dewch â'r grŵp yn ôl at ei gilydd ar gyfer sesiwn lle:

- mae pob cydlynnydd ardal yn cyflwyno'n fyr y dystiolaeth y maent wedi'i chasglu ar gyfer eu maes ymarfer
- mae'r grŵp yn trafod ac yn cytuno ar sgôr ar gyfer pob llinell ymholi, gan osod tystiolaeth o dan y disgrifydd mwyaf cywir ('Nodwedd gyson gref', 'Rhywfaint o arfer da', neu 'Maes ymarfer sy'n dod i'r amlwg')
- nodir arfer addawol a bylchau mewn ymarfer
- mae syniadau cychwynnol ar gyfer y cynllun gwella yn cael eu cofnodi yng ngholofn olaf y templed archwilio.

Gan y dylai pob cydlynnydd ardal gyrraedd wedi paratoi gyda'u tystiolaeth, mae'r cyfarfod hwn yn canolbwyntio ar drafod a chofnodi yn hytrach na dechrau o'r dechrau; felly gellir ei gwblhau mewn cyfnod cymharol fyr.

Casglu data o wahanol ffynonellau

B3.

Bydd ystod eang o dystiolaeth yn cryfhau eich asesiad o arfer cyfredol ym mhob maes o'r archwiliad. Ystyriwch sut y gallwch gynrychioli ystod eang o randdeiliaid o bob rhan o'ch lleoliad, fel y gall gwahanol farnau a safbwyntiau lywio eich asesiad. I'ch cynorthwyo, rydym wedi cynhyrchu:

- cwestiynau ar gyfer pob maes ymarfer, y gallwch eu defnyddio i arwain trafodaethau gyda [staff, disgyblion a/neu rieni](#), ac gyda [lywodraethwyr/yddiriedolwyr](#)
- [templedi arolwg disgyblion](#) ar gyfer gwahanol grwpiau oedran
- [arolwg staff enghreifftiol](#).

Mae'r arolygon a'r trafodaethau rhanddeiliaid i gyd yn ddewisol; gallwch ddefnyddio unrhyw un neu bob un ohonynt. Fel arall, gallwch gwblhau eich archwiliad gan ddefnyddio dim un ohonynt, ond efallai y byddwch wedyn yn cipio darlun llai cyflawn o safbwyntiau a phrofiadau eich rhanddeiliaid allweddol.

Mae arolygon disgyblion a staff yn darparu sylfaen dystiolaeth fwy crwn ar gyfer yr archwiliad trwy gofnodi profiadau bywyd, lefelau hyder a chanfyddiadau'r rhai sydd wrth wraidd eich lleoliad; gallant helpu i nodi cryfderau a bylchau cudd mewn ymarfer, gan sicrhau bod eich cynllun gwella yn cael ei lywio'n wirioneddol gan leisiau'r bobl y mae wedi'i gynllunio i'w cefnogi a'u hamddiffyn. Yn ein gwaith i dreialu'r fframwaith, canfuwyd bod arolygu disgyblion yn benodol yn darparu mewnwelediadau gwerthfawr y gallai dulliau casglu tystiolaeth eraill fod wedi bod yn llai tebygol o'u datgelu, ond roedd yn golygu gwaith ychwanegol; efallai y byddwch yn gallu cael mynediad i ddysgu tebyg trwy grwpiau ffocws.

Pa bynnag ddulliau a ddefnyddiwyd i gasglu barn rhanddeiliaid, ac yn enwedig os ydych yn cynnal arolygon, gwnewch yn siŵr eich bod yn caniatáu amser i'w paratoi, eu cyflwyno a'u hadolygu fel y gallant lywio eich cynllun gwella.

Rhan C: Cynllunio
gwelliannau

Nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer gwella

Ar ôl cynnal eich archwiliad (neu archwilio'r meysydd ymarfer y cytunwyd arnynt ar gyfer y flwyddyn academaidd hon), dylech chi fel arweinydd y prosiect benderfynu – gyda'ch tîm uwch arweinyddiaeth llawn – pa feysydd ymarfer i'w blaenoriaethu.

Gallwch ddefnyddio'r 'datganiadau canlyniad archwiliad' ar gyfer eich math o leoliad addysg (gweler [Atodiad 3](#)) i helpu i lunio'ch meddwl am yr hyn rydych chi'n gobeithio ei gyflawni ym mhob maes ymarfer, a'r hyn rydych chi am ei gyflawni yn gyntaf.

Penderfynu ar amserlen ar gyfer cyflawni gwelliannau

Bydd angen i chi hefyd benderfynu ar yr amserlen ar gyfer gweithredu'r cynllun gwella: a fydd cynllun un, dwy neu dair blynedd yn fwyaf realistig ar gyfer ymgorffori arfer? Er y bydd yn bwysig cynnal momentwm, bydd angen i chi gydbwyso hyn â'r cynhwysedd yn eich lleoliad.

Os dewiswch gynllun gwella dwy neu dair blynedd, ystyriwch sut y byddwch yn diweddarau arfer fel arwynebau dysgu, a sut y byddwch yn cynnal cymhelliant yn wyneb blaenoriaethau cystadleuol posibl.

C1.

C2.

Llunio eich cynllun gwella

Eich cam nesaf yw trosglwyddo eich blaenoriaethau i gynllun gwella a rhannu hwn gyda'ch tîm arweinyddiaeth. Os nad oes gan eich lleoliad fformat neu dempled cynllunio gwella eisoes, gallwch ddefnyddio ein [cynllun gwella enghreifftiol](#) i helpu eich meddwl; mae wedi'i strwythuro o amgylch y chwe maes ymarfer o'ch archwiliad, a'r themâu allweddol o fewn pob un o'r meysydd hynny.

Mae'r cynllun gwella enghreifftiol hefyd yn defnyddio'r datganiadau 'Elfen i'w harchwilio' o'r templed archwilio fel canlyniadau awgrymedig, ond gallwch addasu'r rhain i'ch lleoliad unigol. Cofiwch fod y canlyniadau awgrymedig hyn wedi'u bwriadu i fod yn awgrymiadau defnyddiol ar gyfer pob math o leoliad addysg; gallant fod yn ehangach nag sydd ei angen ar gyfer eich lleoliad. Ystyriwch nhw fel mannau cychwyn, a'u teilwra fel eu bod yn adlewyrchu orau:

- canfyddiadau eich archwiliad
- oedran ac anghenion eich disgyblion
- math eich lleoliad
- anghenion eich tîm staff
- eich strwythurau a'ch arferion
- ffactorau eraill sy'n benodol i gyd-destun eich lleoliad.

Fel arall neu yn ogystal, efallai yr hoffech ymgorffori rhai o'r datganiadau canlyniad ar gyfer eich math o leoliad a restrir yn [Atodiad 3](#).

Y cam nesaf yw nodi gweithgareddau a fydd yn galluogi eich lleoliad i gyflawni'r canlyniadau a ddymunir. Mae'n debygol y bydd eich cydlynwyr ardal wedi nodi rhai gweithgareddau gwella posibl wrth gynnal neu fyfyrio ar eu harchwiliadau. Mewn rhai achosion, bydd darllen a gweithredu ar y cyngor yn ystod adnoddau ymarfer addysg Canolfan CPRh yn weithgaredd a fydd yn eich helpu i gyflawni'r canlyniad (gweler isod).

Cadwch eich cynllun gwella yn syml:

- Blaenoriaethwch weithgareddau a fydd â'r effaith fwyaf ar y meysydd gwella blaenoriaeth a nodwyd gennych.
- Rhewch flaenoriaeth i weithgareddau sydd â'r bwriad o ddatblygu dealltwriaeth, gwybodaeth, sgiliau a hyder eich tîm staff, cyn ystyried y rhai sydd wedi'u bwriadu ar gyfer eich disgyblion neu randdeiliaid eraill.

Gwnewch yn siŵr bod eich cynllun gwella yn mynd i'r afael ag anghenion grwpiau penodol o blant a allai fod mewn mwy o berygl o niwed. Gall ein canllawiau cyngor (gweler [Atodiad 1](#)) eich tywys i feddwl am:

- sicrhau dull sy'n canolbwyntio ar y plentyn er mwyn osgoi beio'r dioddefwr
- casglu lleisiau plant i lywio ymarfer
- plant yn archwilio/cwestiynu eu cyfeiriadedd rhywiol neu hunaniaeth rhywedd
- plant o wahanol gefndiroedd ethnig, ffydd a diwylliannol
- plant ag anghenion addysgol arbennig neu anableddau
- plant sydd wedi arddangos neu wedi profi ymddygiad rhywiol niweidiol, gan gynnwys ymddygiad rhywiol niweidiol â chymorth technoleg.

Ymgorffori adnoddau o'r Ganolfan CPRh yn eich cynllun gwella

Mae gan y Ganolfan CPRh ystod ardderchog o adnoddau rhad ac am ddim, sy'n seiliedig ar dystiolaeth – rhai ohonynt wedi'u teilwra'n benodol ar gyfer gweithwyr addysg proffesiynol – sydd wedi'u datblygu i wella'r ymateb proffesiynol i gam-drin rhywiol plant. Rydym yn eich annog i ddefnyddio'r rhain i gefnogi eich lleoliad i fynd i'r afael â meysydd allweddol i'w gwella yr ydych wedi'u nodi.

Am restr lawn o'r adnoddau hyn, a'r themâu allweddol y maent yn ymwneud â nhw ar draws pob un o'r chwe maes ymarfer yn eich archwiliad, gweler [Atodiad 2](#) a'n [taflen adnoddau Canolfan CPRh](#); gall y rhain eich helpu i nodi lle gallai ein hadnoddau helpu eich ymarfer yn y dyfodol, a'u hymgorffori'n hawdd yn eich cynllun gwella yn ôl yr angen.

Rhan D: Cyflwyno ac
ymgorffori

Integreiddio'r cynllun gwella i ymarfer ar draws eich lleoliad

D1.

Fel arweinydd prosiect, mae'n debyg y byddwch yn gyfrifol am amserlennu'r gweithgareddau gwella a nodir yn eich cynllun gwella. Er mwyn cadw hyn yn hylaw:

- Sicrhewch gefnogaeth cydweithwyr i arwain gweithgareddau gwella ar wahân, a'u hannog i geisio barn partneriaid allanol eich lleoliad fel cynghorwyr, gweithwyr iechyd a gweithwyr ieuenctid.
- Sefydlwch rolau a chyfrifoldebau ar gyfer cyflawni'r gweithgareddau, gydag amserlenni clir a mesurau effaith.
- Cynhwyswch fonitro rheolaidd fel y gellir cofnodi dysgu a sicrhau nad yw camau gweithredu'n mynd yn rhy bell.
- Os bydd unrhyw weithgareddau'n rhedeg dros yr amserlen, cynlluniwch sut y bydd hyn yn cael ei ddatrys, neu diwygiwch nhw yn ôl yr angen.
- Trefnwch weithgareddau gwella yng nghalendr staff eich lleoliad. Briffiwch yr holl gydweithwyr ar yr hyn y disgwylir iddynt ei wneud, gyda phwy, a phryd. Paratowch randdeiliaid eraill pan fo angen.

Monitro cynnydd a mesur effeithiau

Ymgorfforwch weithgareddau monitro rheolaidd i adolygu cynnydd yn erbyn eich cynllun gwella ac asesu a yw eich gweithgareddau'n gwneud gwahaniaeth. Ceisiwch wneud hyn bob tymor lle bo modd, fel y gallwch nodi beth sy'n gweithio ac addasu gweithgareddau cyn diwedd y flwyddyn academaidd. Ceisiwch ddefnyddio systemau presennol i gasglu tystiolaeth, yn hytrach na chreu prosesau newydd. Er enghraifft:

- **Adborth staff** – cynhwyswch arolygon byr neu eitemau sefydlog ar yr agenda mewn cyfarfodydd staff i gofnodi newidiadau mewn gwybodaeth, sgiliau a hyder.
- **Adborth disgyblion** – defnyddiwch arolygon disgyblion presennol neu drafodaethau cyngor ysgol i ddeall a yw plant yn teimlo'n fwy diogel ac yn fwy gwybodus.
- **Astudiaethau achos** – gofynwch am gyfrifon ysgrifenedig byr gan staff neu ddisgyblion sy'n dangos effaith gweithgaredd penodol neu newid mewn arfer.
- **Teithiau dysgu** – defnyddiwch yr arsylwadau strwythuredig hyn i weld sut mae newidiadau i arfer neu'r amgylchedd yn cael eu hymgorffori o ddydd i ddydd.
- **Data ymddygiad a diogelu** – adolygwch dueddiadau mewn pryderon, digwyddiadau neu atgyfeiriadau a gofnodwyd, i nodi a yw eich gweithgareddau'n cael effaith fesuradwy.
- **Diweddariadau arferol** – defnyddiwch strwythurau adrodd presennol (megis cyfarfodydd llywodraethwyr neu ffeithlioniadau gan y person diogelu dynodedig gennych chi) i olrhain a rhannu cynnydd.

Myfyrio ac addasu

Neilltuwch amser i adolygu'r hyn y mae eich monitro yn ei ddweud wrthych, a defnyddiwch hyn i lunio eich camau nesaf. Os nad yw gweithgaredd wedi cael yr effaith a fwriadwyd, ystyriwch a oes angen ei addasu, ei gyflwyno'n wahanol, neu ei dargedu at grŵp penodol.

Mae'r myfyrdod hwn yn arbennig o bwysig os yw eich data yn awgrymu y gallai grwpiau penodol o ddisgyblion fod mewn mwy o berygl – er enghraifft, y rhai ag anghenion addysgol arbennig neu anableddau, y rhai sy'n derbyn gofal, neu ddisgyblion mewn grwpiau blwyddyn penodol.

Rhannwch ganfyddiadau allweddol a diweddariadau gyda chydweithwyr a rhanddeiliaid fel bod y gwaith yn parhau i fod yn weladwy ac yn ddealladwy ar draws eich lleoliad.

Ymgorffori arfer a chynnal newid

Meddyliwch yn ofalus am sut y byddwch yn sicrhau bod newidiadau'n para y tu hwnt i oes y cynllun gwella, drwy:

- **ymgorffori llais y disgybl** – er enghraifft, drwy arolygon disgyblion, grwpiau ffocws, neu gyfranogiad cyngor yr ysgol wrth adolygu polisiâu neu'r cwricwlwm
- **ymgysylltu â rhieni a'r gymuned ehangach** – er enghraifft, drwy rannu gwybodaeth drwy gylchlythyrau, nosweithiau rhieni neu ddigwyddiadau cymunedol, a chyfeirio teuluoedd at gymorth perthnasol
- **cynnal datblygiad proffesiynol** – er enghraifft, drwy gynnwys diweddariadau diogelu mewn sefydlu staff, cylchoedd gwerthuso a datblygiad proffesiynol parhaus, yn hytrach na dibynnu ar hyfforddiant untro

Diweddaru polisiâu eich lleoliad

Nodwch pa bolisiâu sydd angen eu diweddaru a defnyddiwch eich cylch adolygu presennol i reoli hyn. Ystyriwch y polisiâu canlynol ac unrhyw rai eraill sy'n berthnasol:

- Diogelu ac amddiffyn plant
- Ymddygiad (gan gynnwys gwrth-fwlio)
- Addysg perthnasoedd a rhyw (RSE)
- Anghenion Dysgu Ychwanegol (AAAA)
- Cefnogi disgyblion â chyflyrau meddygol
- Cwricwlwm
- Sefydlu staff a datblygiad proffesiynol
- Rheoli perfformiad/arfarnu
- Gweithdrefnau cwyno
- Chwythu'r chwiban.

Atodiadau

Atodiad 1. Canllawiau cyngor

Canolfan CPRh ar gyfer lleoliadau addysg

Rydym wedi datblygu cyfres o ganllawiau cyngor byr fel adnoddau atodol i'w defnyddio wrth i'ch gwaith archwilio a gwella fynd rhagddo; nid ydynt yn ddarllen gorfodol i bob aelod o staff ar y dechrau. Mae modd i ti eu lawrlwytho drwy fynd ar y dolenni isod.

Mae'r fframwaith wedi'i gynllunio ar gyfer pob lleoliad addysg a phob plentyn, ond gall eich archwiliad ddatgelu bod grwpiau penodol o blant yn eich lleoliad yn wynebu risg uwch o gam-drin rhywiol neu ymddygiad rhywiol niweidiol – neu y byddai staff yn elwa o wybodaeth a hyder ychwanegol wrth weithio gyda'r plant hynny. Gall y canllawiau ddarparu'r wybodaeth a'r hyder hwnnw.

Maent yn cwmpasu'r meysydd canlynol:

1. **Mabwysiadu ymateb sy'n canolbwyntio ar y plentyn i bob pryder.** Mae'r canllaw hwn yn cefnogi staff i ymateb mewn ffyrdd sy'n cadw anghenion, diogelwch a llais y plentyn wrth wraidd pob penderfyniad o'r eiliad gyntaf y mae pryder yn codi. Mae'n cynnwys cyngor ymarferol ar iaith – yn benodol, sut i osgoi awgrymu'n anfwriadol bod plentyn yn dwyn unrhyw gyfrifoldeb am yr hyn a ddigwyddodd iddynt, a sut i ddefnyddio cwestiynau agored, heb fod yn arweiniol.
2. **Dal lleisiau plant i lywio ymarfer.** Mae'r canllaw hwn yn darparu dulliau ymarferol o wrando ar blant a defnyddio'r hyn maen nhw'n ei ddweud wrthych i gryfhau ymarfer eich lleoliad. Fe'i cynlluniwyd i fod yn ddefnyddiol drwy gydol y broses wella, ac yn enwedig yn ystod y cyfnod archwilio pan all safbwyntiau plant gyfoethogi eich sylfaen dystiolaeth.
3. **Cefnogi plant o wahanol gefndiroedd ethnig, ffydd a diwylliannol.** Mae'r canllaw hwn yn helpu staff i ddeall sut y gall ffactorau fel ethnigrwydd, ffydd, diwylliant ac iaith lunio sut mae plant yn profi ac yn siarad am gam-drin, a sut mae eich lleoliad yn ymateb. Mae'n tynnu sylw at bwysigrwydd peidio â gwneud rhagdybiaethau, a sicrhau bod eich ymarfer yn wirioneddol hygyrch i bob plentyn – gan gynnwys y rhai y gallai eu cefndiroedd effeithio ar eu gallu neu eu parodrwydd i geisio cymorth.
- 4a. **Ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol mewn plant ifanc.** Wedi'i anelu at leoliadau sy'n gweithio gyda phlant blynyddoedd cynnar a phlant cynradd, mae'r canllaw hwn yn helpu staff i ddeall datblygiad rhywiol sy'n briodol i'w oedran, nodi pryd mae ymddygiad rhywiol y tu allan i'r normau disgwylidig, ac ymateb mewn ffyrdd sy'n gymesur, yn canolbwyntio ar y plentyn ac yn gyson â chyfrifoldebau diogelu.
- 4b. **Ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol mewn plant hŷn.** Wedi'i gynllunio ar gyfer lleoliadau addysg sy'n gweithio gyda phlant uwchradd ac ôl-16 pan fydd pryderon ynghylch ymddygiad rhywiol niweidiol yn codi, mae'r canllaw hwn yn cynnwys cyngor ar gydbwyso anghenion lles y plentyn sydd wedi arddangos yr ymddygiad a'r rhai sydd wedi cael eu niweidio ganddo.
5. **Ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol â chymorth technoleg.** Mae'r canllaw hwn yn cefnogi staff i ddeall ac ymateb i ymddygiad rhywiol niweidiol sy'n digwydd ar-lein neu drwy dechnolegau digidol. Mae'n egluro'r camau uniongyrchol y dylai unrhyw aelod o staff eu cymryd; cyfrifoldebau atgyfeirio'r person diogelu dynodedig; sut i siarad â phlentyn sydd wedi cael ei niweidio ar-lein (gan gynnwys trwy osgoi'r camgymeriad cyffredin o awgrymu bod eu presenoldeb ar-lein wedi cyfrannu at y niwed); a sut i ymateb i blentyn sydd wedi arddangos yr ymddygiad hwn. Gan fynd i'r afael ag atal drwy'r cwricwlwm hefyd, mae'r canllaw yn berthnasol i leoliadau sy'n gweithio gyda phlant o bob oed, gan gydnabod pa mor ganolog yw technolegau digidol i fywydau cymdeithasol plant.

6. **Cefnogi plant ag anghenion addysgol arbennig ac anableddau.** Mae'r canllaw hwn yn helpu staff i gydnabod y gall plant ag anghenion addysgol arbennig wynebu risg sylweddol uwch o gam-drin rhywiol, a bod rhwystrau ychwanegol – gan gynnwys anawsterau cyfathrebu, dibyniaeth ar oedolion ac ynysu cymdeithasol – yn gallu ei gwneud hi'n anoddach iddynt ddweud wrth rywun beth sy'n digwydd. Mae'n cefnogi staff i sicrhau bod eu hymateb yn hygyrch, wedi'i addasu'n briodol ac yn gynhwysol.
7. **Cefnogi plant sy'n archwilio/cwestiynu eu cyfeiriadedd rhywiol neu hunaniaeth rhywedd.** Mae'r canllaw hwn yn ymdrin ag ymatebion sensitif i brofiadau a gwendidau penodol plant a phobl ifanc sy'n hoyw, lesbiaidd neu ddeurywiol (LHD), neu sy'n cwestiynu eu hunaniaeth rhywedd. Mae'n helpu staff i ddeall y rhwystrau y gall y plant hyn eu hwynebu i ddatgelu cam-drin – fel ofn cael eu datgelu, cael nifer gyfyngedig o oedolion dibynadwy, a phryder ynghylch rhagfarn broffesiynol – a rhagdybiaethau cyffredin y dylai staff eu hosgoi'n weithredol.

Efallai y byddwch yn canfod bod un neu ddau ganllaw yn berthnasol ar unwaith i gyd-destun eich lleoliad; gall eraill ddod yn berthnasol wrth i'ch cynllun gwella ddatblygu. Ni ddisgwylir i chi ddefnyddio pob un ohonynt, ac nid oes angen eu darllen yn eu trefn.

Atodiad 2. Strwythur y templed archwilio

Ar gyfer pob ‘elfen o wybodaeth/ymarfer i’w harchwilio’ isod, dylai’r cydlynwyr ardal ac arweinydd y prosiect drafod a chytuno ar sgôr, a dylai’r cydlynwyr ardal perthnasol gofnodi eu tystiolaeth ar y **templed archwilio** o dan y disgrifydd mwyaf cywir (‘Nodwedd gyson gref’, ‘Rhywfaint o arfer da’, neu ‘Maes ymarfer sy’n dod i’r amlwg’).

(1) A yw ethos, gwerthoedd a diwylliant eich lleoliad yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau’r gymuned?

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i’w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Mae gan y lleoliad weledigaeth a gwerthoedd cyffredin sy’n hyrwyddo perthnasoedd cadarnhaol	(i) Mae gwerthoedd ac ethos y lleoliad yn hyrwyddo perthnasoedd cadarnhaol sy’n amlwg mewn arfer bob dydd (ii) Mae disgyblion, staff a rhieni’n deall gwerthoedd y lleoliad (iii) Mae pwyslais cryf ar lesiant disgyblion a staff	<u>Cyfeiriadur ar-lein Canolfan CPRh:</u> <u>dewch o hyd i wasanaeth cymorth cam-drin plant yn rhywiol</u>
b) Mae perthnasoedd ar draws y lleoliad yn adlewyrchu ei weledigaeth a’i werthoedd	(iv) Mae tîm y staff yn gyson yn y ffordd maen nhw’n dangos eu cyfrifoldeb i fod yn fodelau rôl cadarnhaol ac yn oedolion dibynadwy (v) Mae ymddygiad stereoteip neu angharedig/niweidiol rhwng unrhyw aelodau o’r gymuned yn cael ei herio’n gyson	
c) Mae’r lleoliad yn ymgysylltu â rhanddeiliaid i adolygu ac adnewyddu ei arfer, gan hyrwyddo perthnasoedd cadarnhaol ar draws y gymuned	(vi) Mae’r lleoliad yn annog adborth gan randdeiliaid am ei arfer – defnyddir amrywiaeth o weithgareddau i gasglu barn (vii) Mae’r lleoliad yn cefnogi rhanddeiliaid i gyfrannu at brosesau adolygu polisïau	
d) Mae’r lleoliad yn croesawu ac yn hyrwyddo amrywiaeth o ran cyfleoedd i’w gymuned gyfan	(viii) Mae adnoddau dysgu ac arddangosfeydd yn portreadu delweddau cadarnhaol sy’n herio stereoteipiau (ix) Mae’r lleoliad yn dangos sut mae rhyw/rhywedd, anghenion diwylliannol a nodweddion gwarchodedig yn cael eu hystyried yn ymarferol	
e) Mae gan y lleoliad systemau priodol i gefnogi recriwtio diogel a rheoli pryderon lefel isel	(x) Mae’r broses recriwtio yn sicrhau bod agweddau ymgeiswyr at gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant yn cael eu harchwilio’n llawn (xi) Mae mecanweithiau ar waith ac yn effeithiol i adrodd a rheoli pryderon lefel isel	

(2) A yw eich tîm staff wedi'i gyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo a'i atal?

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Mae staff yn deall mynychter cam-drin rhywiol plant	(i) Mae staff yn gwybod am raddfa a natur cam-drin rhywiol plant (ii) Mae tîm y staff yn gwybod y gall unrhyw blentyn gael ei gam-drin yn rhywiol	<u><i>Yr hyn mae angen i chi ei wybod am gam-drin plant yn rhywiol</i></u> <u>Figurau gwybodaeth Canolfan CPRh</u>
b) Mae gan staff hyfforddiant ac adnoddau priodol i roi dealltwriaeth dda iddynt o gam-drin rhywiol a thrawma plant	(iii) Mae cyfleoedd hyfforddi yn caniatáu i'r holl staff ddatblygu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o gam-drin rhywiol plant (iv) Gall staff sydd â chyfrifoldebau diogelu cynyddol gael mynediad at wybodaeth, hyfforddiant a chefnogaeth	<u><i>Yr hyn mae angen i chi ei wybod am gam-drin plant yn rhywiol</i></u> <u>Figurau gwybodaeth Canolfan CPRh</u> <u>Gwefannau gweithiol am ddim Canolfan CPRh</u> <u>Hyb Deall Data'r Ganolfan CPRh</u> <u><i>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gam-drin plant yn rhywiol o fewn y teulu</i></u> <u><i>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gamfanteisio'n rhywiol ar blant</i></u> <u><i>Negeseuon allweddol ymchwil i gam-drin plant yn rhywiol mewn cyd-destunau sefydliadol</i></u> <u><i>Negeseuon allweddol o ymchwil i effeithiau cam-drin plant yn rhywiol</i></u>
c) Mae gan staff y wybodaeth, yr hyder a'r adnoddau i gymryd camau priodol a fydd yn amddiffyn, yn nodi ac yn ymateb i gam-drin rhywiol plant	(v) Mae'r holl staff yn deall eu rôl wrth amddiffyn disgyblion rhag cam-drin rhywiol (vi) Gall yr holl staff adnabod yr arwyddion a dangosyddion posibl o gam-drin rhywiol plant (vii) Mae'r holl staff yn hyderus eu bod yn gwybod sut i siarad â disgybl pan fo pryderon	<u><i>Yr hyn mae angen i chi ei wybod am gam-drin plant yn rhywiol</i></u> <u>Figurau gwybodaeth Canolfan CPRh</u> <u><i>Arwyddion a dangosyddion: Templed ar gyfer adnabod a chofnodi pryderon ynghylch cam-drin plant yn rhywiol</i></u> <u><i>Cyfathrebu gyda phlant: Llawlyfr i rai sy'n gweithio gyda phlant sydd yn, neu efallai wedi, cael eu cam-drin yn rhywiol</i></u> <u>Gwefannau gweithiol am ddim Canolfan CPRh</u> <u><i>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gam-drin plant yn rhywiol o fewn y teulu</i></u> <u><i>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gamfanteisio'n rhywiol ar blant</i></u> <u><i>Negeseuon allweddol ymchwil i gam-drin plant yn rhywiol mewn cyd-destunau sefydliadol</i></u> <u>Llwybr Ymateb i Gam-drin Plant yn Rhywiol</u>

(3) A yw cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach?

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Mae gan ABCH/RSE statws uchel, ac mae athrawon yn darparu cyfleoedd dysgu yn hyderus sy'n hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach gan ddefnyddio dulliau sy'n briodol i oedran	(i) Mae'r arweinydd ar gyfer ABCH/RSE yn cysylltu'n effeithiol â'r person diogelu dynodedig a'r tîm diogelu ynghylch blaenoriaethau addysgu a dysgu (ii) Mae athrawon yn cael mynediad at ddeunyddiau dysgu o ansawdd uchel a datblygiad proffesiynol parhaus i gefnogi darpariaeth ABCH/RSE o ansawdd uchel (iii) Mae athrawon yn cyflwyno ABCH/RSE yn effeithiol, gan greu mannau diogel i rannu dysgu a hyrwyddo trafodaeth (iv) Mae gan arweinwyr ABCH/RSE y gallu i ymateb i faterion sy'n dod i'r amlwg, gan gynnwys ymgysylltu â phartneriaid allanol pan fo angen (v) Cefnogir negeseuon allweddol am berthnasoedd iach a sut i geisio cymorth drwy gydol y cwricwlwm ehangach (vi) Addysgir effeithiau (ar iechyd meddwl, perthnasoedd a delwedd y corff) cyfryngau cymdeithasol a gwylio pornograffi i ddisgyblion	<u>Cyfathrebu gyda phlant: Llawlyfr i rai sy'n gweithio gyda phlant sydd yn, neu efallai wedi, cael eu cam-drin yn rhywiol</u> <u>Negeseuon allweddol o ymchwil ar ymdygiad rhywiol niweidiol mewn cyd destunau ar-lein</u> <u>Negeseuon allweddol o ymchwil ar oedolion yn cam-drin plant yn rhywiol mewn cyd-destunau ar-lein</u> <u>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gam-drin plant yn rhywiol o fewn y teulu</u>
b) Mae disgyblion yn dangos dealltwriaeth dda o ymddygiadau a pherthnasoedd diogel ac iach, ac yn gwybod sut i geisio cymorth	(vii) Mae disgyblion yn defnyddio'r iaith gywir ar gyfer rhannau preifat o'r corff (viii) Mae disgyblion yn defnyddio gwybodaeth sy'n briodol i'w hoedran am berthnasoedd iach mewn gwahanol gyd-destunau (ix) Mae disgyblion yn cael eu dysgu beth i'w wneud os yw rhywun maen nhw'n ei adnabod yn gofyn iddyn nhw gadw cyfrinach annigol neu'n eu cyffwrdd mewn ffordd sy'n teimlo'n anghywir (x) Mae disgyblion yn deall sut y gellir defnyddio'r rhynggrwyd a chyfryngau cymdeithasol i achosi niwed (xi) Mae disgyblion yn gwybod i roi gwybod am bryderon ynghylch cynnwys amhriodol ar-lein, ac ynghylch cam-drin rhywiol, estorsiwn neu ecsbloetio (xii) Mae disgyblion yn gwybod sut y gall cyfryngau cymdeithasol a/neu bornograffi ystumio realiti perthnasoedd iach (xiii) Ceisir barn disgyblion i helpu i lunio polisi, arfer a chwricwlwm y lleoliad	<u>Templedi arolwg disgyblion</u> <u>Cwestiynau i staff, disgyblion a rieni</u>

(4) A yw ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt wedi'i seilio ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant?

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Mae amgylchedd a threfnau arferol y lleoliad yn rhagweladwy, yn dawel ac yn gefnogol i reoleiddio emosiynau	(i) Mae disgyblion yn gwybod sut i geisio cymorth, ac fe'u hanogir i wneud hynny pryd bynnag y bydd ei angen arnynt (ii) Mae mannau tawel, rheoledig a dan oruchwyliaeth sy'n hygyrch i ddisgyblion (iii) Mae gan y lleoliad drefn gyson a rhagweladwy sy'n hyrwyddo teimladau o ddiogelwch ac yn lleihau pryder	<u>Templedi arolwg disgyblion</u> <u>Cwestiynau i staff, disgyblion a rieni</u>
b) Mae staff ar draws y lleoliad yn addasu eu cyfathrebu a'u hymatebion yn seiliedig ar gyflwr emosiynol y plentyn, gan ddangos sgiliau ymarferol sy'n seiliedig ar drawma	(iv) Mae'r holl staff yn deall effaith cam-drin a thrawma ar blant (v) Mae'r holl staff yn deall ymddygiad fel cyfathrebu; maent yn ymgysylltu â chwilfrydedd ac yn osgoi beio (vi) Mae'r holl staff yn dangos dealltwriaeth ddofn o beth mae ymarfer sy'n seiliedig ar drawma yn ei olygu	<u>Yr hyn mae angen i chi ei wybod am gam-drin plant yn rhywiol</u> <u>Arwyddion a dangosyddion: Templed ar gyfer adnabod a chofnodi pryderon ynghylch cam-drin plant yn rhywiol</u> <u>Negeseuon allweddol o'r ymchwil ar blant a phobl ifanc sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol</u> <u>eDdysgu: Identifying and responding to intra-familial child sexual abuse</u> <u>Negeseuon allweddol o ymchwil i effeithiau cam-drin plant yn rhywiol</u> <u>Llwybr Ymateb i Gam-drin Plant yn Rhywiol</u>
c) Mae staff ar draws y lleoliad yn deall ffactorau sy'n cynyddu'r risg o gam-drin plant yn rhywiol	(vii) Mae'r holl staff yn gwybod sut y gall gwendidau ychwanegol (e.e. anabledd) roi disgyblion mewn mwy o berygl o gam-drin rhywiol (viii) Mae'r holl staff yn ymwybodol o'r rhwystrau i ymgysylltiad plant sydd wedi'u cam-drin ag oedolion, a sut y gellir goresgyn y rhain	<u>Yr hyn mae angen i chi ei wybod am gam-drin plant yn rhywiol</u> <u>Negeseuon allweddol o ymchwil ar gamfanteisio'n rhywiol ar blant</u> <u>eDdysgu: Identifying and responding to intra-familial child sexual abuse</u>

(5) A yw ymateb eich lleoliad i gam-drin rhywiol plant wedi'i lywio gan ymgysylltu â'ch cymuned a rhwydweithiau proffesiynol

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Mae arweinwyr yn cydnabod perthnasedd ffactorau cymunedol, cymdeithasol ac unigol a all ddylanwadu ar arfer diogelu cymunedol	(i) Mae arweinwyr y lleoliad yn sicrhau bod arferion staff yn adlewyrchu ymwybyddiaeth o amrywiaeth a chroestoriadedd, a'r angen am gynhwysiant (ii) Mae disgyblion o bob cefndir a nodwedd yn cael eu cefnogi gan staff i rannu eu barn am eu bywyd y tu allan i'r ysgol (iii) Trefnir gweithgareddau i godi ymwybyddiaeth (ymysg staff, disgyblion a/ neu deuluoedd) o faterion yn ymwneud â cham-drin plant yn rhywiol, a mesurir eu heffeithiau (iv) Mae cydweithio gan arweinwyr â phartneriaid cymunedol yn llywio gweithgaredd diogelu (v) Mae gan ddisgyblion gyfleoedd i rannu pryderon am faterion yn eu cymuned	
b) Mae teuluoedd yn derbyn gwybodaeth glir a hygyrch am gefnogaeth; maent yn deall ac yn ymddiried yn y prosesau diogelu	(vi) Mae'r holl staff yn gwybod pa sefydliadau cymunedol a gwirfoddol y gallant gyfeirio disgyblion a theuluoedd atynt am gymorth (vii) Mae arweinwyr yn hwyluso, a/ neu'n cyfeirio rhieni at, ddigwyddiadau/ gwybodaeth codi ymwybyddiaeth	<u>Cefnogi rhieni a gofalwyr:</u> <u>Canllaw i'r rhai sy'n gweithio gyda theuluoedd y mae cam-drin plant yn rhywiol yn effeithio arnynt</u> <u>Gwefannau gweithiol am ddim Canolfan CPRh</u> <u>Cyfeiriadur ar-lein Canolfan CPRh: dewch o hyd i wasanaeth cymorth cam-drin plant yn rhywiol</u>

(6) A yw eich lleoliad yn ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson?

Thema allweddol	Elfen o wybodaeth/ymarfer i'w harchwilio	Adnoddau perthnasol Canolfan CPRh
a) Record-keeping is timely, thorough and child-centred; concerns about child sexual abuse are responded to promptly	(i) Mae'r holl staff yn gwybod sut i gofnodi eu pryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant, gan gynnwys ymddygiad rhywiol niweidiol (ii) Mae cysondeb yn y ffordd y caiff pryderon eu cofnodi a'u dilyn, gan gynnwys y camau a gymerwyd a'r canlyniadau (iii) Mae camddealltwriaethau wrth gofnodi ac adrodd yn cael eu datrys yn gyflym (iv) Mae tan-adrodd/gor-adrodd pryderon sy'n ymwneud â grwpiau penodol o ddisgyblion, neu gan grwpiau neu adrannau staff penodol, yn cael eu craffu arnynt	<u>Negeseuon allweddol o'r ymchwiliad ar blant a phobl ifanc sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol</u> <u>Negeseuon allweddol o waith ymchwiliad ar nodi datgeliadau o gam-drin plant yn rhywiol ac ymateb iddynt</u> <u>Gwefannau gweithiol am ddim Canolfan CPRh</u>
b) Mae arweinwyr yn adolygu pryderon ac achosion o gam-drin rhywiol plant i nodi tueddiadau, ac i sicrhau ymateb teg a chyson	(v) Defnyddir data yn effeithiol i nodi tueddiadau, ac i bennu blaenoriaethau, mewn perthynas â phob pryder ynghylch cam-drin rhywiol plant. (vi) Mae dull cyson o reoli ymddygiad rhywiol niweidiol rhwng disgyblion. (vii) Mae ymddygiadau sy'n peri pryder yn cael eu harchwilio fel arwydd posibl o niwed neu anghenion heb eu bodloni (viii) Adolygir cynlluniau cymorth sydd ar waith i ddisgyblion am eu heffeithiolrwydd	<u>Cynllunio diogelwch mewn addysg: Canllaw i weithwyr proffesiynol yn rhoi cymorth i blant yn dilyn digwyddiad o ymddygiad rhywiol niweidiol</u>
c) Mae arweinwyr yn ymgysylltu'n effeithiol ag asiantaethau diogelu statudol, ac yn gwybod sut i herio pan fo'n briodol	(ix) Mae trefniadau diogel ar waith gyda phartneriaid statudol; mae wybodaeth, cyngor a dysgu yn cael eu rhannu mewn modd amserol. (x) Lle nad yw atgyfeiriadau at bartneriaid statudol yn bodloni'r trothwy i'r partner gymryd camau gweithredu, mae arweinwyr yn y lleoliad yn gwybod pa gamau y gallant eu cymryd, gan gynnwys gweithdrefnau uwchgyfeirio lleol	<u>Sharing information to tackle child sexual abuse: An introductory guide for practitioners</u> <u>Llwybr Ymateb i Gam-drin Plant yn Rhywiol</u> <u>Gwefannau gweithiol am ddim Canolfan CPRh</u>
d) Mae arweinwyr a threfniadau llywodraethu yn sicrhau bod arfer yn ddiogel, er mwyn gwella atal cam-drin rhywiol plant ac ymateb iddo	(xi) Mae llywodraethwyr/ymddiriedolwyr yn deall y materion allweddol sy'n ymwneud â cham-drin rhywiol plant o fewn y lleoliad (xii) Mae gweithgaredd monitro a sicrwydd yn helpu i hysbysu llywodraethwyr/ymddiriedolwyr am effaith ymyriadau atal ac ymateb i gam-drin rhywiol plant	<u>Ffigurau gwybodaeth Canolfan CPRh</u> <u>Negeseuon allweddol ymchwiliad i gam-drin plant yn rhywiol mewn cyd-destunau sefydliadol</u> <u>Datblygu eich ymateb strategol i gam-drin plant yn rhywiol: Canllaw ar gyfer partneriaethau diogelu plant</u>

Atodiad 3. Datganiadau canlyniad

Datganiadau canlyniad: Lleoliadau blynyddoedd cynnar

Sut allai ymarfer edrych yn wahanol yn y dyfodol i blant, eich tîm staff, eich rhanddeiliaid, ac ar draws ymarfer a systemau eich lleoliad?

(1) Mae ethos, gwerthoedd a diwylliant yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau'r gymuned

Plant: Mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel ac wedi setlo. Maent yn chwilio am oedolion am gysur a sicrwydd. Maent yn dysgu mynegi eu teimladau a thrin eraill yn garedig.

Tîm staff: Mae staff yn gyson yn modelu rhyngweithiadau cynnes a pharchus gyda disgyblion a'i gilydd. Maent yn deall eu rôl wrth greu amgylchedd lle mae disgyblion yn teimlo'n ddigon diogel i gyfleu eu hangenion.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n teimlo eu bod yn cael eu croesawu a'u cynnwys. Maent yn deall gwerthoedd y lleoliad ac yn gweld y rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y ffordd y mae staff yn rhyngweithio â'u plentyn. Maent yn teimlo eu bod yn gallu codi pryderon, ac mae ganddynt ymddiriedaeth y byddant yn cael eu cymryd o ddifrif.

Arfer y lleoliad: Mae gwerthoedd y lleoliad yn weladwy mewn arferion dyddiol, rhyngweithiadau a'r amgylchedd ffisegol. Mae polisiâu'n adlewyrchu ymrwymiad i berthnasoedd diogel a pharchus, a gall staff fynegi sut olwg sydd ar hyn yn ymarferol.

(2) Mae staff wedi'u cyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo a'i atal

Plant: Mae disgyblion yn cael gofal gan oedolion sy'n sylwi ar newidiadau yn eu hymddygiad, eu hwyliau neu eu lles ac yn ymateb gyda chwilfrydedd a phryder.

Tîm staff: Mae staff yn deall y gall cam-drin rhywiol plant effeithio ar blant ifanc iawn. Maent yn gwybod yr arwyddion a'r dangosyddion sy'n berthnasol i'r grŵp oedran hwn ac yn teimlo'n hyderus yn codi pryderon. Maent yn deall mai cyfathrebu yw ymddygiad.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n hyderus bod staff wedi'u hyfforddi mewn diogelu ac yn gwybod sut i adnabod ac ymateb i bryderon. Maent yn deall sut mae'r lleoliad yn cadw plant yn ddiogel.

Arfer y lleoliad: Mae staff yn derbyn hyfforddiant rheolaidd ar gam-drin rhywiol plant, gan gynnwys cynnwys sy'n benodol i'r blynyddoedd cynnar. Mae cyfarfodydd goruchwyllo a thîm yn cynnwys lle i drafod pryderon. Mae systemau cofnodi yn cofnodi arsylwadau'n glir ac yn cael eu hadolygu.

(3) Mae cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach

Plant: Mae disgyblion yn dysgu am eu cyrff, ffiniau personol, a'r gwahaniaeth rhwng cyffyrddiad diogel ac annïogel mewn ffyrdd sy'n briodol i'w hoedran. Maent yn gwybod sut i ofyn am help. Maent yn gwybod enwau rhannau preifat y corff. Maent yn dysgu y dylid dweud rhai cyfrinachau wrth oedolyn dibynadwy.

Tîm staff: Mae staff yn teimlo'n hyderus yn cyflwyno cynnwys sy'n briodol i'w hoedran ar gyrff, ffiniau a pherthnasoedd. Maent yn creu cyfleoedd i ddisgyblion ddysgu am ganiatâd trwy rhyngweithio a chwarae bob dydd. Maent yn sylwi pan fydd angen help ar ddisgyblion, ac yn cefnogi sgysiau.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall beth mae eu plant yn ei ddysgu a pham. Rhoddir gwybodaeth iddynt am sut i atgyfnerthu'r negeseuon hyn gartref, gan gynnwys sefydlu arferion iach ar gyfer defnyddio dyfeisiau.

Arfer y lleoliad: Mae'r cwrwclwm yn cynnwys cyfleoedd wedi'u cynllunio i ddysgu disgyblion am gyrff, ffiniau a cheisio help. Mae adnoddau'n briodol i'w hoedran ac yn cael eu hadolygu'n rheolaidd. Mae staff a rhieni'n cael gwybod am y cynnwys a'r dull.

(4) Mae ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt yn seiliedig ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant

Plant: Mae disgyblion yn profi arferion cyson a rhagweladwy sy'n eu helpu i deimlo'n ddiogel. Pan fyddant mewn trallod, mae oedolion yn ymateb yn dawel ac yn eu helpu i reoleiddio eu hemosiynau.

Tim staff: Mae staff yn deall sut y gall trawma a phrofiadau niweidiol effeithio ar ddatblygiad, ymddygiad ac ymlyniad plant ifanc. Maent yn addasu eu hymatebion i ddiwallu anghenion disgyblion unigol heb farn.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni plant sydd wedi cael profiadau niweidiol yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi yn hytrach na'u beio. Maent yn gweld staff yn ymateb i'w plentyn gydag amynedd a dealltwriaeth.

Arfer y lleoliad: Mae'r amgylchedd yn dawel ac yn rhagweladwy. Mae gan staff fynediad at hyfforddiant a chefnogaeth ar ddulliau sy'n seiliedig ar drawma. Gwneir cynlluniau ar gyfer anghenion disgyblion unigol.

(5) Mae'r ymateb i gam-drin rhywiol plant yn cael ei lywio gan ymgysylltu â'r gymuned a rhwydweithiau proffesiynol

Plant: Mae disgyblion yn elwa o gefnogaeth gydlynol pan fydd angen cymorth ychwanegol arnynt hwy neu ar eu teuluoedd. Deellir eu hanghenion yng nghydestun eu cartref a'u gymuned.

Tim staff: Mae staff yn gwybod ble i gyfeirio teuluoedd at gefnogaeth. Mae ganddynt berthnasoedd da ag ymwelwyr ieuchyd, gweithwyr cymdeithasol a gweithwyr proffesiynol eraill. Maent yn rhannu gwybodaeth yn briodol ac er budd gorau'r disgybl.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n gwybod ble i gael mynediad at gefnogaeth yn y gymuned. Maent yn teimlo bod y lleoliad yn deall amgylchiadau eu teulu ac yn gweithio gyda nhw, nid yn eu herbyn.

Arfer y lleoliad: Mae gan y lleoliad gysylltiadau cryf â phartneriaid diogelu lleol, gwasanaethau cymorth cynnar a sefydliadau cymunedol. Rhennir gwybodaeth yn briodol ac yn unol â chanllawiau statudol. Mae staff yn cyfrannu at waith amlasiantaeth pan fo angen.

(6) Mae'r ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson

Plant: Pan fo pryderon am ddisgybl, mae oedolion yn gweithredu'n gyflym i ddeall beth sy'n digwydd ac i'w cadw'n ddiogel. Nid yw disgyblion yn cael eu gadael i aros am gymorth.

Tim staff: Mae staff yn gwybod sut i gofnodi ac adrodd pryderon. Maent yn hyderus y bydd eu pryderon yn cael eu cymryd o ddifrif a'u gweithredu arnynt. Maent yn deall y broses atgyfeirio a'r hyn sy'n digwydd ar ôl i bryder gael ei godi.

Rhieni a rhanddeiliaid: Cedwir rhieni'n wybodus mewn ffyrdd nad ydynt yn peryglu diogelwch eu plentyn. Maent yn deall cyfrifoldebau diogelu'r lleoliad, ac mae ganddynt ymddiriedaeth y caiff pryderon eu trin yn deg.

Arfer y lleoliad: Defnyddir systemau cofnodi yn gyson. Adolygir pryderon yn brydlon a chaiff camau gweithredu eu holrhain. Mae'r lleoliad yn ymgysylltu'n effeithiol â phartneriaid statudol ac yn gwybod sut i uwchgyfeirio pan fo angen. Mae trefniadau llywodraethu yn darparu goruchwyliaeth briodol.

Datganiadau canlyniad: Lleoliadau cynradd

Sut allai ymarfer edrych yn wahanol yn y dyfodol i blant, eich tîm staff, eich rhanddeiliaid, ac ar draws ymarfer a systemau eich lleoliad?

(1) Mae ethos, gwerthoedd a diwylliant yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau'r gymuned

Plant: Mae disgyblion yn teimlo eu bod yn perthyn ac yn cael eu gwerthfawrogi. Maent yn trin ei gilydd â charedigrwydd a pharch, ac maent yn gwybod bod hyn yn ddisgwyliedig gan bawb yng nghymuned y lleoliad. Maent yn teimlo'n hyderus y bydd oedolion yn helpu os bydd rhywbeth o'i le.

Tîm staff: Mae staff yn modelu ymddygiad parchus yn eu holl ryngweithiadau. Maent yn herio ymddygiad angharedig, stereoteip neu niweidiol yn gyson ac yn deall pam mae hyn yn bwysig ar gyfer diogelu. Maent yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u cefnogi.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall gwerthoedd y lleoliad ac yn eu gweld yn cael eu hadlewyrchu yn y ffordd y mae eu plant yn cael eu trin. Maent yn teimlo eu bod yn cael croeso ac yn gallu codi pryderon. Mae llywodraethwyr yn deall eu rôl wrth hyrwyddo diwylliant diogel.

Arfer y lleoliad: Mae gwerthoedd wedi'u hymgorffori mewn arfer bob dydd, nid dim ond yn cael eu harddangos ar waliau. Mae polisïau'n cael eu deall a'u gweithredu'n gyson. Mae prosesau recriwtio yn archwilio agweddau ymgeiswyr at gynhwysiant a pharch. Mae pryderon lefel isel am staff yn cael eu cofnodi a'u hadolygu.

(2) Mae staff wedi'u cyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo a'i atal

Plant: Mae disgyblion yn cael gofal gan oedolion sy'n sylwi pan fydd rhywbeth o'i le ac yn cymryd yr amser i ddarganfod mwy. Maent yn gwybod, os byddant yn dweud wrth oedolyn am broblem, y bydd yr oedolyn yn gwrando.

Tîm staff: Mae staff yn deall graddfa a natur cam-drin rhywiol plant ac yn gwybod y gall ddigwydd i unrhyw blentyn. Gallant adnabod arwyddion a dangosyddion a theimlo'n hyderus yn siarad â disgybl pan fydd ganddynt bryderon. Maent yn gwybod beth i'w wneud nesaf.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n hyderus bod staff wedi'u hyfforddi i adnabod ac ymateb i gam-drin rhywiol plant. Mae llywodraethwyr yn derbyn gwybodaeth briodol am ddiogelu ac yn sicrhau bod hyfforddiant digonol ar waith.

Arfer y lleoliad: Mae pob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant rheolaidd ar gam-drin rhywiol plant, gan gynnwys sut i sylwi ar bryderon a sut i gael sgysiau gyda disgyblion. Mae'r rhai sydd â chyfrifoldebau diogelu ychwanegol yn cael mynediad at hyfforddiant a chefnogaeth bellach. Caiff gwybodaeth ei hadnewyddu a'i chymhwyso yn ymarferol.

(3) Mae cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach

Plant: Mae disgyblion yn dysgu am berthnasoedd iach, caniatâd a ffiniau personol mewn ffordd sy'n briodol i'w hoedran drwy gydol eu hamser yn y lleoliad. Maent yn gwybod yr enwau cywir ar gyfer rhannau o'r corff. Maent yn deall beth i'w wneud os yw rhywun yn eu gwneud yn anniogel, gan gynnwys ar-lein. Maent yn gwybod sut i geisio cymorth.

Tîm staff: Mae staff yn teimlo'n hyderus yn cyflwyno cynnwys ABCh/RSE ar berthnasoedd, cyrff a ffiniau. Maent yn creu mannau diogel ar gyfer trafodaeth ac yn gwybod sut i ymateb os yw disgybl yn codi pryder yn ystod gwers. Mae'r arweinydd ABCh/RSE yn gweithio'n agos gyda'r tîm diogelu.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall beth mae eu plant yn ei ddysgu a pham ei fod yn bwysig i'w cadw'n ddiogel. Ymgynghorir â nhw ar y cwricwlwm RSE a rhoddir gwybodaeth iddynt i gefnogi sgysiau gartref.

Arfer y lleoliad: Mae cynnwys cynhwysfawr a phriodol i oedran yn y cwricwlwm ar berthnasodd iach, caniatâd, diogelwch ar-lein a cheisio cymorth. Mae'r cynnwys yn cael ei lywio gan yr hyn y mae staff yn ei wybod am y disgyblion a'r gymuned. Mae llais y disgybl yn llunio datblygiad y cwricwlwm.

(4) Mae ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt yn seiliedig ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant

Plant: Mae disgyblion yn profi arferion cyson ac ymatebion tawel, rhagweladwy gan oedolion. Pan fyddant yn cael trafferth, mae staff yn ymateb gyda chwilfrydedd yn hytrach na barn. Mae disgyblion sydd wedi profi trawma yn derbyn cefnogaeth sy'n eu helpu i deimlo'n ddiogel a'u bod yn gallu dysgu.

Tim staff: Mae staff yn deall sut mae trawma yn effeithio ar ymddygiad, dysgu a pherthnasodd plant. Maent yn gweld ymddygiad fel cyfathrebu ac yn addasu eu hymatebion yn unol â hynny. Maent yn gwybod pa ddisgyblion a allai fod angen cefnogaeth ychwanegol arnynt, ac maent yn deall pam.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n teimlo bod y lleoliad yn deall eu plant. Maent yn rhan o gynllunio cefnogaeth ac nid ydynt yn teimlo eu bod yn cael eu beio am unrhyw anawsterau y mae eu plant yn eu cael.

Arfer y lleoliad: Mae'r amgylchedd yn y lleoliad yn cefnogi rheoleiddio emosiynol. Mae gan staff fynediad at hyfforddiant ar arfer sy'n seiliedig ar drawma. Mae anghenion disgyblion unigol yn cael eu cynllunio a'u hadolygu. Mae polisïau ymddygiad yn adlewyrchu dealltwriaeth o effaith trawma.

(5) Mae'r ymateb i gam-drin rhywiol plant yn cael ei lywio gan ymgysylltu â'r gymuned a rhwydweithiau proffesiynol

Plant: Mae disgyblion yn elwa o oedolion sy'n deall eu bywydau y tu allan i'r lleoliad addysg. Pan fyddant angen cymorth ychwanegol, mae ar gael. Mae staff yn gweithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill i'w helpu.

Tim staff: Mae staff yn gwybod ble i gyfeirio teuluoedd at gymorth. Mae ganddynt berthnasodd da â phartneriaid diogelu lleol a sefydliadau cymunedol. Maent yn rhannu gwybodaeth berthnasol yn briodol, ac yn cyfrannu at waith amlasiantaeth.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n gwybod ble i gael cymorth, ac mae ganddynt ymddiriedaeth y bydd y lleoliad yn eu helpu i ddod o hyd iddo. Mae partneriaid cymunedol yn ystyried y lleoliad fel cydweithiwr dibynadwy. Mae llywodraethwyr yn deall trefniadau diogelu lleol.

Arfer y lleoliad: Mae gan y lleoliad berthnasodd cryf a gweithredol â phartneriaid statudol a sefydliadau cymunedol. Mae staff yn deall y cyd-destun lleol a sut mae'n effeithio ar fywydau disgyblion. Rhennir gwybodaeth yn briodol, a gwneir atgyfeiriadau pan fo angen.

(6) Mae'r ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson

Plant: Pan fydd gan ddisgyblion bryderon, mae oedolion yn gweithredu'n gyflym i ddeall beth sy'n digwydd ac i helpu. Nid yw disgyblion yn cael eu gadael i aros. Mae pob disgybl yn derbyn yr un ansawdd o ymateb, waeth beth fo'u cefndir neu eu nodweddion.

Tim staff: Mae staff yn gwybod sut i gofnodi pryderon ac yn hyderus y bydd y rhain yn cael eu gweithredu. Maent yn deall beth sy'n digwydd ar ôl iddynt roi gwybod am bryder, ac yn derbyn adborth lle bo'n briodol. Maent yn gwybod sut i herio os ydynt yn teimlo nad yw pryder yn cael ei drin.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall cyfrifoldebau diogelu'r lleoliad. Pan fydd pryderon yn codi, cânt eu hysbysu'n briodol. Mae llywodraethu effeithiol o arfer diogelu.

Arfer y lleoliad: Mae cofnodi yn gyson, yn amserol ac yn canolbwyntio ar y plentyn. Defnyddir data i nodi patrymau a llywio blaenoriaethau. Mae'r lleoliad yn ymgysylltu'n effeithiol â phartneriaid statudol ac yn defnyddio gweithdrefnau uwchgyfeirio pan fo angen. Mae ymatebion i ymddygiad rhywiol niweidiol yn gymesur ac yn gyson.

Datganiadau canlyniad: Lleoliadau uwchradd

Sut allai ymarfer edrych yn wahanol yn y dyfodol i blant, eich tîm staff, eich rhanddeiliaid, ac ar draws ymarfer a systemau eich lleoliad?

(1) Mae ethos, gwerthoedd a diwylliant yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau'r gymuned

Plant: Mae myfyrwyr yn teimlo eu bod yn cael eu parchu a'u bod yn ddiogel. Ni chaiff aflonyddu rhywiol, ymddygiad rhywiol niweidiol ac iaith rywiaethol eu hanwybyddu, ac mae myfyrwyr yn hyderus y bydd y rhain yn cael eu herio. Mae myfyrwyr yn gwybod at bwy i droi os oes ganddynt bryderon, ac mae ganddynt ymddiriedaeth y byddant yn cael eu cymryd o ddifrif.

Tîm staff: Mae staff yn gyson yn modelu ac yn hyrwyddo perthnasoedd parchus. Maent yn herio agweddau ac ymddygiadau niweidiol, gan gynnwys y rhai y gellid eu diystyru fel 'celwydd'. Maent yn deall sut y gall agweddau diwylliannol tuag at ryw/ rhywedd a rhywioldeb ddylanwadu ar ymddygiad niweidiol a bregusrwydd.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall disgwyliadau'r lleoliad ynghylch ymddygiad a pherthnasoedd parchus. Maent yn hyderus y bydd ymddygiad niweidiol yn cael ei drin. Mae llywodraethwyr yn deall pa mor gyffredin yw ymddygiad rhywiol niweidiol mewn lleoliadau addysg a'u cyfrifoldebau goruchwyllo.

Arfer y lleoliad: Mae gwerthoedd y lleoliad yn weladwy mewn polisi ymddygiad, cefnogaeth fugeiliol a sut mae digwyddiadau'n cael eu trin. Caiff iaith ac ymddygiad gwahaniaethol eu herio'n gyson. Mae recriwtio staff a rheoli pryderon lefel isel yn adlewyrchu ymrwymiad y lleoliad i ddiwylliant diogel.

(2) Mae staff wedi'u cyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo a'i atal

Plant: Mae myfyrwyr yn gwybod y bydd staff yn sylwi os oes rhywbeth o'i le a byddant yn cymryd pryderon o ddifrif. Mae ganddynt ymddiriedaeth y bydd datgeliadau'n cael eu trin yn sensitif ac y byddant yn cael eu cefnogi.

Tîm staff: Mae staff yn deall bod cam-drin rhywiol plant yn effeithio ar bobl ifanc yn ogystal â phlant iau, a'i fod yn gallu cymryd sawl ffurf, gan gynnwys cam-drin a chamfanteisio ar-lein. Gallant adnabod arwyddion a dangosyddion posibl, a theimlo'n hyderus i gychwyn sgysiau gyda myfyrwyr pan fydd ganddynt bryderon.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n hyderus bod staff wedi'u hyfforddi i adnabod ac ymateb i gam-drin rhywiol plant ac ymddygiad rhywiol niweidiol. Mae llywodraethwyr yn sicrhau bod hyfforddiant yn ddigonol, yn gyfredol ac yn cael ei werthuso am effaith.

Arfer y lleoliad: Mae'r holl staff yn derbyn hyfforddiant rheolaidd ar gam-drin rhywiol plant sy'n adlewyrchu profiadau pobl ifanc, gan gynnwys risgiau ar-lein, camfanteisio ac ymddygiad rhywiol niweidiol. Mae gan arweinyddion diogelu fynediad at hyfforddiant arbenigol a rhwydweithiau cyfoedion. Caiff hyder staff ei fonitro a'i gefnogi.

(3) Mae cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach

Plant: Mae myfyrwyr yn derbyn Addysg Rhyw a Pherthnasoedd (RSE) o ansawdd uchel sy'n berthnasol i'w bywydau ac yn mynd i'r afael â phynciau gan gynnwys caniatâd, perthnasoedd iach, pornograffi, diogelwch ar-lein, camfanteisio a sut i geisio cymorth. Mae ganddynt gyfleoedd diogel i ofyn cwestiynau a thrafod materion sy'n bwysig iddynt. Mae eu barn yn llunio cynnwys a chyflwyniad y cwricwlwm.

Tim staff: Mae staff yn teimlo'n hyderus yn cyflwyno cynnwys RSE, gan gynnwys ar bynciau sensitif. Maent yn gwybod sut i reoli datgeliadau sy'n codi yn ystod gwersi. Mae arweinydd RSE yn gweithio'n agos gyda'r tîm diogelu i sicrhau bod cynnwys y cwricwlwm yn ymateb i'r hyn a wyddys am brofiadau myfyrwyr.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall beth sy'n cael ei ddysgu a pham. Ymgynghorir â nhw'n briodol a rhoddir gwybodaeth iddynt i gefnogi sgysrsiau gartref. Mae gan lywodraethwyr oruchwyliaeth o gynnwys y cwricwlwm a'i effaith.

Arfer y lleoliad: Mae cwricwlwm RSE yn gynhwysfawr, yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae'n mynd i'r afael â risgiau ar-lein ac all-lein, effaith pornograffi, a realiti perthnasoedd iach. Mae cynnwys yn cael ei lunio gan lais y myfyriwr a'i gyflwyno gan staff hyderus, â chefnogaeth dda.

(4) Mae ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt yn seiliedig ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant

Plant: Mae myfyrwyr sydd wedi profi trawma neu gam-drin yn cael eu cefnogi mewn ffyrdd sy'n cydnabod sut y gall eu profiadau effeithio ar eu hymddygiad, eu presenoldeb a'u hymgysylltiad â dysgu. Ni chânt eu barnu na'u beio.

Tim staff: Mae staff yn deall sut y gall trawma ymddangos yn ystod llencyndod, gan gynnwys trwy ymddygiad a all ymddangos yn heriol neu'n ymddieithrio. Maent yn mynd at fyfyrwyr gyda chwilfrydedd ac yn osgoi ymatebion a all ail-drawmateiddio. Maent yn gwybod sut i gael mynediad at gefnogaeth arbenigol.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni myfyrwyr sydd wedi profi trawma yn teimlo bod y lleoliad yn deall eu plentyn ac yn gweithio gyda nhw i ddarparu cefnogaeth briodol. Ni chânt eu beio am anawsterau eu plentyn.

Arfer y lleoliad: Mae polisiâu ymddygiad a phresenoldeb yn adlewyrchu dealltwriaeth o drawma. Mae gan staff fynediad at hyfforddiant a goruchwyliaeth sy'n cefnogi arfer sy'n seiliedig ar drawma. Datblygir cynlluniau cymorth unigol gyda mewnbwn y myfyriwr ac adolygir yn rheolaidd.

(5) Mae'r ymateb i gam-drin rhywiol plant yn cael ei lywio gan ymgysylltu â'r gymuned a rhwydweithiau proffesiynol

Plant: Mae myfyrwyr yn elwa o oedolion sy'n deall beth sy'n digwydd yn eu bywydau a'u gymuned. Pan fyddant angen cymorth ychwanegol, gan gynnwys gan wasanaethau arbenigol, mae staff yn eu helpu i gael mynediad ato.

Tim staff: Mae staff yn deall y cyd-destun lleol, gan gynnwys risgiau yn y gymuned ac ar-lein. Mae ganddynt berthnasoedd gwaith cryf â phartneriaid diogelu, yr heddlu, gwasanaethau iechyd a sefydliadau arbenigol. Maent yn cyfrannu'n effeithiol at ymatebion amlasiantaeth.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n gwybod ble i gael mynediad at gymorth ac yn ymddiried yn y lleoliad i'w helpu. Mae partneriaid cymunedol yn gweld y lleoliad fel cydweithiwr rhagweithiol a dibynadwy. Mae llywodraethwyr yn deall trefniadau diogelu lleol a rôl y lleoliad ynddynt.

Arfer y lleoliad: Mae'r lleoliad yn ymgysylltu'n weithredol â phartneriaid diogelu lleol a gwasanaethau arbenigol. Mae gwybodaeth am risgiau lleol yn llywio blaenoriaethau diogelu. Rhennir gwybodaeth yn briodol a gwneir atgyfeiriadau mewn modd amserol.

(6) Mae'r ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson

Plant: Pan fydd myfyrwyr yn codi pryderon neu pan nodir pryderon, cymerir camau gweithredu'n gyflym ac yn deg. Mae pob myfyriwr yn derbyn yr un ansawdd o ymateb. Cefnogir myfyrwyr sydd wedi cael eu niweidio gan ymddygiad rhywiol neu gam-drin, a chaiff myfyrwyr sydd wedi niweidio eraill eu dwyn i gyfrif a'u helpu i newid eu hymddygiad.

Tim staff: Mae staff yn gwybod sut i gofnodi ac adrodd pryderon ac maent yn hyderus y bydd eu pryderon yn cael eu cymryd o ddifrif. Maent yn deall beth sy'n digwydd ar ôl iddynt adrodd a derbyn adborth priodol. Maent yn gwybod sut i uwchgyfeirio os ydynt yn teimlo nad yw pryder yn cael ei drin.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni'n deall cyfrifoldebau diogelu'r lleoliad. Pan fydd pryderon yn codi, cyfathrebir â nhw'n briodol. Mae llywodraethwyr yn darparu goruchwyliaeth a her effeithiol.

Arfer y lleoliad: Mae cofnodi yn gyson, yn drylwyr ac yn canolbwyntio ar y plentyn. Defnyddir data i nodi patrymau, gan gynnwys mewn perthynas ag ymddygiad rhywiol niweidiol. Mae'r lleoliad yn ymateb yn gymesur ac yn gyson i bob math o gam-drin rhywiol plant. Mae perthnasoedd cryf â phartneriaid statudol a defnyddir gweithdrefnau uwchgyfeirio pan fo angen.

Datganiadau canlyniad: Lleoliadau chweched dosbarth a choleg

Sut allai ymarfer edrych yn wahanol yn y dyfodol i blant, eich tîm staff, eich rhanddeiliaid, ac ar draws ymarfer a systemau eich lleoliad?

(1) Mae ethos, gwerthoedd a diwylliant yn hyrwyddo perthnasoedd diogel a pharchus rhwng holl aelodau'r gymuned

Myfyrwyr: Mae myfyrwyr yn teimlo'n cael eu parchu a'u bod yn ddiogel. Ni oddefir aflonyddu rhywiol, gorfodi nac ymddygiad niweidiol. Mae myfyrwyr yn gwybod sut i roi gwybod am bryderon ac maent yn hyderus y byddant yn cael eu cymryd o ddifrif, boed yn ymwneud â chyfoedion, staff neu bobl y tu allan i'r lleoliad.

Tim staff: Mae staff yn modelu perthnasoedd parchus, ffiniol gyda myfyrwyr. Maent yn deall y risgiau penodol sy'n wynebu'r grŵp oedran hwn, gan gynnwys mewn perthynas ag ecsbloetio a pherthnasoedd gorfodol. Maent yn herio agweddau ac ymddygiad niweidiol, gan gynnwys y rhai a allai gael eu normaleiddio mewn diwylliant ehangach.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni myfyrwyr dan 18 oed yn deall cyfrifoldebau diogelu'r lleoliad. Mae cyflogwyr, darparwyr lleoliadau a sefydliadau partner yn deall ac yn rhannu disgwyliadau'r lleoliad ynghylch ymddygiad diogel. Mae llywodraethwyr yn deall y cyd-destun diogelu ar gyfer y grŵp oedran hwn.

Arfer y lleoliad: Mae gwerthoedd y lleoliad yn cael eu hadlewyrchu mewn polisïau, cefnogaeth fugeiliol a sut mae digwyddiadau'n cael eu trin. Mae disgwyliadau'n glir i bob aelod o'r gymuned, gan gynnwys siaradwyr gwadd, cyflogwyr a darparwyr lleoliadau. Mae recriwtio staff a rheoli pryderon yn adlewyrchu ymrwymiad i ddiwylliant diogel.

(2) Mae staff wedi'u cyfarparu i sylwi ar gam-drin rhywiol plant, ymateb iddo a'i atal

Myfyrwyr: Mae myfyrwyr yn gwybod y bydd staff yn cymryd pryderon o ddifrif. Mae ganddyn nhw ymddiriedaeth y bydd datgeliadau'n cael eu trin yn sensitif, y bydd cyfrinachedd yn cael ei barchu lle bo modd, ac y cânt eu cefnogi waeth beth fo'u hoedran.

Tim staff: Mae staff yn deall bod myfyrwyr dan 18 oed yn blant at ddibenion diogelu ac y gallai myfyrwyr hŷn fod yn agored i niwed hefyd. Maent yn adnabod arwyddion o gam-drin, camfanteisio a pherthnasoedd gorfodol, ac yn teimlo'n hyderus i godi pryderon a chychwyn sgysiau gyda myfyrwyr.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni myfyrwyr dan 18 oed yn hyderus bod staff wedi'u hyfforddi i adnabod ac ymateb i bryderon diogelu. Mae cyflogwyr a darparwyr lleoliadau yn deall eu cyfrifoldebau diogelu. Mae llywodraethwyr yn sicrhau bod hyfforddiant yn ddigonol ac yn berthnasol.

Arfer y lleoliad: Mae'r holl staff yn derbyn hyfforddiant ar ddiogelu sy'n berthnasol i'r grŵp oedran hwn, gan gynnwys camfanteisio, rheolaeth orfodol, risgiau ar-lein ac ymddygiad rhywiol niweidiol. Mae trefniadau diogelu yn glir ar gyfer pob cyd-destun dysgu, gan gynnwys lleoliadau, profiad gwaith a darpariaeth oddi ar y safle.

(3) Mae cyfleoedd dysgu drwy gydol y cwricwlwm yn hyrwyddo perthnasoedd diogel ac iach

Myfyrwyr: Mae gan fyfyrwyr fynediad at addysg ar berthnasoedd iach, caniatâd, rheolaeth orfodol, diogelwch ar-lein ac ecsbloetio sy'n berthnasol i'w bywydau a'u cyfnod datblygiadol. Maent yn deall sut i adnabod perthnasoedd afiach a ble i geisio cymorth. Mae'r cynnwys yn adlewyrchu realiti perthnasoedd oedolion, gan gynnwys mewn cyd-destunau ar-lein.

Tim staff: Mae staff yn teimlo'n hyderus yn mynd i'r afael â phynciau sensitif gyda'r grŵp oedran hwn. Maent yn gwybod sut i ymateb os yw myfyriwr yn codi pryder. Mae staff tiwtorial a bugeiliol yn gweithio'n agos gydag arweinwyr diogelu i sicrhau bod y cynnwys yn adlewyrchu risgiau cyfredol ac anghenion myfyrwyr.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni yn deall bod addysg perthnasoedd a diogelwch yn parhau ar ôl 16 oed. Mae cyflogwyr a darparwyr lleoliadau yn cefnogi negeseuon am ymddygiad parchus a pherthnasoedd iach mewn cyd-destunau gweithle.

Arfer y lleoliad: Mae'r cwricwlwm yn cynnwys cynnwys perthnasol ar berthnasoedd iach, caniatâd, ecsbloetio, rheolaeth orfodol a diogelwch ar-lein. Mae'r ddarpariaeth wedi'i theilwra i grwpiau myfyrwyr a chyd-destunau dysgu amrywiol. Mae llais y myfyriwr yn llunio cynnwys a dull. Mae staff sy'n cyflwyno'r cynnwys hwn yn cael eu cefnogi ac yn hyderus.

(4) Mae ymgysylltu â disgyblion a chefnogaeth iddynt yn seiliedig ar ddealltwriaeth o gam-drin rhywiol a thrawma plant

Myfyrwyr: Mae myfyrwyr sydd wedi profi trawma neu gam-drin yn cael eu cefnogi mewn ffyrdd sy'n cydnabod sut y gall eu profiadau effeithio ar eu hymgysylltiad, eu perthnasoedd a'u lles. Cânt eu trin â pharch ac nid ydynt yn cael eu barnu am eu hamgylchiadau na'u dewisiadau.

Tim staff: Mae staff yn deall sut y gall trawma effeithio ar bobl ifanc, gan gynnwys trwy anawsterau iechyd meddwl, patrymau perthnasoedd ac ymgysylltu â dysgu. Maent yn ymateb gyda thosturi ac yn gwybod sut i gysylltu myfyrwyr â chefnogaeth briodol.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni myfyrwyr ag anghenion ychwanegol neu fregusrwydd yn teimlo bod y lleoliad yn deall eu person ifanc ac yn gweithio gyda nhw i ddarparu cefnogaeth briodol.

Arfer y lleoliad: Mae gwasanaethau cymorth i fyfyrwyr yn hygyrch ac yn cael eu llywio gan drawma. Mae gan staff fynediad at hyfforddiant ac arweiniad. Datblygir cynlluniau cymorth gyda chyfranogiad myfyrwyr ac maent yn parchu eu hymreolaeth gynyddol. Mae polisiâu'n cydnabod effaith trawma ar bresenoldeb, ymddygiad a chyflawniad.

(5) Mae'r ymateb i gam-drin rhywiol plant yn cael ei lywio gan ymgysylltu â'r gymuned a rhwydweithiau proffesiynol

Myfyrwyr: Mae myfyrwyr yn elwa o gysylltiadau cryf rhwng y lleoliad a gwasanaethau arbenigol. Pan fyddant angen cymorth ychwanegol, gan gynnwys mewn perthynas ag iechyd meddwl, camfanteisio neu gam-drin domestig, mae staff yn eu helpu i gael mynediad ato. Mae myfyrwyr ar leoliadau yn cael eu hamddiffyn gan drefniadau diogelu clir.

Tim staff: Mae staff yn gwybod ble i gyfeirio myfyrwyr at gymorth ac mae ganddynt berthnasoedd da ag asiantaethau perthnasol, gan gynnwys y rhai sy'n cefnogi oedolion ifanc. Maent yn deall y cyd-destun lleol a'r risgiau sy'n effeithio ar y grŵp oedran hwn. Maent yn cyfrannu'n effeithiol at waith amlasiantaeth lle bo'n briodol.

Rhieni a rhanddeiliaid: Mae rhieni, cyflogwyr a darparwyr lleoliadau yn deall trefniadau diogelu a'u cyfrifoldebau priodol. Mae partneriaid cymunedol yn gweld y lleoliad fel partner diogelu rhagweithiol a pharod.

Arfer y lleoliad: Mae gan y lleoliad berthnasoedd cryf â phartneriaid statudol, gwasanaethau arbenigol a sefydliadau cymunedol. Mae trefniadau diogelu yn ymestyn ar draws pob cyd-destun dysgu, gan gynnwys lleoliadau a phartneriaethau. Mae gwybodaeth am risgiau lleol yn llywio blaenoriaethau diogelu.

(6) Mae'r ymateb i bryderon ynghylch cam-drin rhywiol plant yn brydlon, yn deg ac yn gyson

Myfyrwyr: Pan fydd myfyrwyr yn codi pryderon neu pan nodir pryderon, cymerir camau gweithredu'n gyflym ac yn sensitif. Cedwir myfyrwyr yn wybodus am yr hyn sy'n digwydd, ac maent yn rhan o benderfyniadau lle bo'n briodol. Mae pob myfyriwr yn derbyn yr un ansawdd o ymateb, waeth beth fo'u hoedran neu eu cefndir.

Tim staff: Mae staff yn gwybod sut i gofnodi ac adrodd pryderon ac maent yn hyderus y bydd camau gweithredu yn cael eu cymryd yn eu sgil. Maent yn deall beth sy'n digwydd ar ôl iddynt adrodd, gan gynnwys pan fydd pryder yn ymwneud â myfyriwr sy'n 18 oed neu'n hŷn. Maent yn gwybod sut i uwchgyfeirio os ydynt yn teimlo nad yw pryder yn cael ei drin.

Rhieni a rhanddeiliaid: Caiff rhieni myfyrwyr dan 18 oed eu hysbysu'n briodol pan fydd pryderon yn codi. Mae cyflogwyr a darparwyr lleoliadau yn deall eu cyfrifoldebau ynglŷn ag adrodd pryderon. Mae llywodraethwyr yn darparu goruchwyliaeth effeithiol.

Arfer y lleoliad: Mae cofnodi'n gyson, yn drylwyr ac yn canolbwyntio ar y myfyriwr. Mae'r lleoliad yn ymateb yn briodol i bryderon am fyfyrwyr o bob oed, gan gydnabod y gallai rhai oedolion fod yn agored i niwed hefyd. Defnyddir data i nodi patrymau. Mae berthnasoedd â phartneriaid statudol yn gryf a defnyddir gweithdrefnau uwchgyfeirio pan fo angen.

The CSA Centre
Tanners Lane,
Barkingside,
Ilford, Essex,
IG6 1QG.

Tynnwyd y ffotograffau yn y cyhoeddiad hwn
gan ddefnyddio actorion ac nid ydynt yn
darlunio sefyllfaoedd gwirioneddol.